

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA CLUB ALPÍ CATALÀ

BUTLLETÍ

SUMARI: Festa Patronal de Sant Jordi.—Sant Jordi i Catalunya, per JOSEP MARIA CAPDEVILA.—Sant Jordi, per TOMÀS GARGARÇES.—Ofrena de la Medalla, per P. CASADES I GRAMATXES.—Autobiografia, per PERE PACH I VISTUER.—* * *, per RAFAEL

PATXOT I JUBERT.—Dues ascensions als Encantats, per MARIA DE QUADRAS.—Exposició fotogràfica «La nostra gent, per F. BLASI I VALLESPINOSA.—Jaume Bofill i Mates.—VI Saló Català de Fotografies de Muntanya. - Crònica. - Bibliografia. - Noticiari

Festa Patronal de Sant Jordi

Ofrena de la Medalla d'Or a En Pere Pach

AMB la solemnitat acostumada, el CENTRE va celebrar la seva Festa Patronal per a honorar Sant Jordi i per a fer lliurament de la Medalla d'Or del CENTRE, instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert en 1924, al nostre amic En Pere Pach i Vistuer.

La Sala d'actes es trobava plena d'un públic selecte que amb la seva assistència va voler demostrar les simpaties de què és mereixedor l'homenatjat d'enguany. El President del CENTRE, senyor Pau Vila, era acompanyat a l'estrada presidencial pels senyors doctor Jaume Serra i Hunter, que portava la representació del President de la Generalitat de Catalunya i de la Universitat de Barcelona, M. Rossell i Vilar, que representava el Parlament Català, el senyor Rafel Patxot i Jubert, el soci i medallista senyor Plegri Casades i Gramatxes, els senyors Josep M.ª Capdevila i Tomàs Garcès, i els membres de la Junta Directiva senyors Fèlix Turull, Francesc Blasi i Vallespinosa i Lluís de Quadras.

Obert l'acte pel President, aquest va concedir la paraula al pulcre escriptor senyor Josep M.ª Capdevila, el qual amb càlida paraula va llegir el treball en prosa allusiu a la diada, que publicuem a part com els altres treballs llegits.

Tot seguit, el poeta senyor Tomàs Garcès llegí una composició poètica dedicada al Patró de Catalunya, la qual, com el discurs anterior, fou rebuda amb aplaudiments afectuosos i mereixedors.

El Secretari del CENTRE senyor Fèlix Turull donà lectura al

text de l'acord de la Junta Directiva pel qual s'adjudica la Medalla d'Or del CENTRE, corresponent a l'any 1932 i instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert en 1924, a En Pere Pach i Vistuer. Llargs i emocionants aplaudiments revalidaren la justícia de l'acord, en ésser llurada la Medalla d'Or a En Pere Pach.

El senyor Casades i Gramatxes va fer un vibrant elogi del nou medallista, i acabà llegint unes interessants notes autobiogràfiques de l'homenatjat.

El patrici senyor Rafel Patxot i Jubert, en un breu assaig glossà el sentit de l'homenatge que representava la Medalla per ell instituïda. Fou molt aplaudida i comentada la bella oració del senyor Patxot i Jubert.

Enaltint la tasca del CENTRE i el significat de l'homenatge que tributava a un dels seus homes, que era - digué - un valor en la reconstrucció nacional de Catalunya, el doctor Serra i Hunter va adherir-se en nom de les altes representacions que ostentava a la Festa Major de la casa.

Unes breus i sentides paraules del President varen cloure l'acte, que per la seva significació i pels mereixements d'En Pere Pach va convertir-se en un dels més simpàtics dels que s'han celebrat al CENTRE.

MEDALLISTES

I 1923. SR. CÈSAR A. TORRAS I FERRERÍ † - II 1924. SR. ROSSEND SERRA I PAGÈS † - III 1925. SR. PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES
IV 1926. SR. IGNASI FOLCH I GIRONA - V 1927. SR. FRANCESC MATHEU I FORNELLS - VI 1928. SR. LLUÍS ESTASEN I PLA - VII 1929. MOSSÈN JAVME OLIVERAS I BROSSA - VIII 1930. SRA. FRANCESCA BONNEMAISON, VDA. VERDAGVER. - IX 1931. SR. JAVME MASSÓ I TORRENTS - X 1932. SR. PERE PACH I VISTIVER

Sant Jordi i Catalunya

Les terres catalanes ja antigament retien una mena de culte patriòtic a Sant Jordi. Quan la Generalitat de Catalunya, el 1436, a les Corts de Montçó demanava que la festa del Sant «se degués colre», invocava el patriotisme: el crit de batalla de Catalunya, al·legava, és «Aragó! Sant Jordi!». Venia el Patró de Catalunya a la presa de Mallorca. «Segons que els sarraïns nos contaren - diu el rei Jaume - deïen que viren entrar primer a cavall un cavaller

blanc ab armes blanques, e açò deu ésser nostra creença que fos Sent Jordi, car en estòries trobam que en altres batalles l'han vist de crestians e de sarraïns moltes vegades». Veiem Sant Jordi alludit als vells llibres de cavalleries. I la llegenda del Sant, a València com al Principat, esdevenia viva. Només diríeu que s'amaga en la boira de la nostra deplorable decadència, fins que tornem, amb el desvetllament, a rellegir la vida present amb la passada, els dies d'ara amb els històrics. I la llegenda, llavors, torna a reviure, i la diada i la festa s'amaren, com deia En Maragall, d'un perfum de roses i de pàtria.

A les coses humanes - ho vèiem un cop més - perquè tinguin un veritable sentit, hem de posar-hi l'ànima. Així que l'esperit se n'allunya, decauen, es mustiguen, moren. Mes, posant-hi l'ànima, no és que perdin llur caient corpori; no solament no el perden, sinó que el purifiquen i el fan més vistent i colpidor. En els temps decadents de Catalunya, per exemple, bé sonava la nostra llengua; mes, no era estimada; i la seva materialitat s'anava de més en més espessegint, deformant, envilint: esdevenia terrosa i pesada. Ningú no la volia. Es desfeia, es corrompia. No podia servir gaire. Era matèria inerta i envilida. I tot d'una hi posem amor, i pren música de vida: palpita amb els sentiments més íntims i és cristallina per al pensament. Com vèiem llavors l'errada de no haver posada l'ànima al verb propi! Quina sorpresa! Nosaltres ja no l'hem sentida, però ens l'han referida mestres venerables. Ara En Ruyra, adés En Verdaguer. Quan l'Alcover parlava d'una antologia de poetes mallorquins en llengua castellana, publicada per En Jeroni Rosselló, tot era fer-hi reserves. «Quina diferència, diu, de l'antologia que amb el títol de *Flors de Mallorca* va donar al públic l'any 1873! Amb quin delit s'hi aturen a solaçar-se els cors aletejants, com ocells a una vall ombrívola, plena de perfums, d'humitat, de profundes harmonies!».

És un moment de la nostra història literària simpàtic, encisat, rialler, ple d'esperança. El verb ens descobreix la bellesa de la terra, i la terra ens omple el verb d'harmonies. En posar-hi la nostra ànima, Catalunya ha tornat de mort a vida.

Aquest desvetllament d'amor a Catalunya no venia únicament de l'estudi, del record del seu pretèrit, sinó també de veure-la i adonar-nos de com era bella. Obríem l'ànima a la natura. La bellesa radica en les idees; mes, les idees humanes, així com formen una obra artística, són, en canvi, formades pel món natural que tenim a l'entorn. Si no hi posem esperit, aquest món esdevé inex-

pressiu, tristíssim: un exili. Si hi posem esperit, ens parla i tot ell és una esperança viva.

Així nosaltres, doncs, a les primeries de la nova amor a Catalunya, sortíem a veure-la i ens encisava. La cançó brollava naturalment dels llavis enamorats, i llavors la barraqueta humil de l'Horta de València la sentíem tota perfumada de la florida dels tarongers; la serra mallorquina s'omplia de tendresa i melodia i el Canigó tornava a gronxar la nostra vella història amb aires de llegenda. Amb quina tendresa, amb quin enamorament aquells excursionistes seguien i resseguien la nostra terra! En Maragall, en aquesta mateixa casa, deia d'En Verdaguer que «ningú no el guanyà a seguir amb amor la nostra terra i escorcollar-li l'ànima per l'amplitud dels plans i els replecs de les muntanyes...». «Ningú com ell, diu, no coneixia la fesomia de la nostra terra, ni tan de lluny saludava cada cim d'ella per llur nom, ni tan de prop li sentia bate el pols, ni per més seva la tenia; i encara, arreu on aneu de la terra catalana, en cada camí us semblarà sentir-hi les petjades, en cada casa la veu, i en cada bosc veure voleiar, fugitiu entre les soques, un pany del negre manteu sacerdotal d'En Jacint Verdaguer».

No és En Verdaguer solament. Aquestes paraules tan justes les podem dir de gairebé tots els homes de la renaixença. Miraven amb amor el temps pretèrit, sortien a veure si en romanien alguna ombra, i el país els ho tornava tot present i palpitant de vida. Sortien a veure el país viu, i en tornaven amb la memòria dels avis. La història revivia. Sant Jordi no era solament el Sant de les batalles antigues, sinó també de les lluites noves: i cada any el jovent hi acudia amb un devessall de roses, delint-se per la nova llibertat de la pàtria.

Però, amics meus, l'excursió que hem començat, no és breu, no és d'un dia: és de segles. Tot just fa un segle que la començàvem, i estem a les primeries. Tots hem de morir-nos de camí indicant vagament als néts el cim encara remotíssim. Mes, cada català cal que faci el seu camí ben aconplidament, que sigui un bon excursionista. ¿D'aquell que es fatiga i s'atura, es decepiona i recula, què podem dir-ne? Perquè Catalunya entera arribi a terme, cada u de nosaltres ha d'arribar també a una fita: a la pròpia. Hem d'estimar cada dia més les obres aconplides. Les coses a mig fer són gairebé sempre inútils, són un esforç malaguanyadament perdut, un vestigi només de la impotència.

Catalunya és un país del Migdia, i aquests països són pròdigs en il·lusions de bons començaments, en embranzides d'una estona, en bones promeses, però hi escassegen les obres acabades i perfec-

tes. Són gent que ben sovint s'aturen a mig camí. Aquest és el nostre perill i la nostra tara. Ens n'hem de guarir per sempre. Si ens pren un dia la fadiga i ja recularíem, pensem que el descans i l'alegria només els podem trobar en l'obra ben acabada. De camí, l'hora és de lluita: som-hi amb el mot antic als llavis: *Sant Jordi i Catalunya!*

JOSEP MARIA CAPDEVILA

S a n t J o r d i

E l teu esperit, Cavaller,
 les pàtries més tendres suscita:
 espurnes de dia primer
 i clars horitzons sense fita
 els dónes entorn del bressol.
 Prodigis segur: les nou nades
 s'adonen que inflames el sol,
 reflex de les teves mirades.
 Et saben ardent capità,
 la veu que les meni voldrien;
 en el teu pit sense temença hi ha
 l'alè del vencedor. Somnis hi nien.
 Oh, Cavaller, fes-nos present
 del somni que agermana.
 Vulgues la nostra gent,
 cor batent del desig, en una ampla rotllana.
 Per a cridar-te ja no ens en cal
 fira de roses ni capella:
 creixi la rosa en el sorral,
 al fons de cada cor una capella.
 Heu-nos ací a prop teu, fidels i dalerosos.
 Ets Sant, no n'hem tingut oblit.
 Miracles abundosos
 vindrien d'un parrac del teu vestit.
 Sant Jordi, Cavaller, tindrà el llinatge
 millor relíquia pel combat.
 Dóna'ns només en heretatge
 la llança de la teva voluntat.

TOMÀS GARCÈS

Ofrena de la Medalla

QUAN la Junta Directiva indicà a l'illustre ofertor que la Medalla d'enguany podria concedir-se a Pere Pach, la proposta fou acollida amb mostres de veritable complaença.

En aquest fet s'ha de veure un acte de pura justícia «distributiva», o sigui, la que ordena que es doni a cada u el que li correspon.

Ningú de nosaltres no posarà en dubte la compenetració que hi ha entre el nou «medallista» i el nostre CENTRE. És evident que En Pach és molt més que un mer complidor dels deures inherents al seu càrrec a la nostra Entitat. Ell s'ha lliurat, sense limitacions, ni reserves, ni regateigs, a la tasca que li ha estat confiada. S'ha identificat completament amb la nostra obra de patriotisme i cultura, amb abnegació, amb devoció, amb modèstia, sense passar mai dels límits que el seu càrrec, diguem-ne (si em permeteu el mot) de «subaltern», li té marcats.

La seva conducta l'ha col·locat en un pla d'alta vàlua moral, que li ha merescut l'estimació de tots nosaltres; i per a la millor consagració d'aquest sentiment, res no s'ha considerat més a propòsit que l'atorgació de la simbòlica Medalla.

En Pach -ja ho he dit- s'ha compenetrat tan completament amb la nostra entitat, que quasi s'ha fet «consubstancial» amb ella, de tal manera que em decanto a creure que la Providència, en els seus inescrutables designis, el destinà a unir-se al CENTRE, amb una mena d'unió «hipostàtica», tan forta, com l'ànima al cos.

I, si m'admeteu el símbol, us diré que l'arbre al qual s'ha abraçat fortament el nostre Pach és Catalunya. Ell estima la nostra Pàtria, com l'*Alma Mater* de tots. I En Pach no és català de naixença: ho és per «adaptació»; ho és pel vincle més fort que el de la naturalesa; ho és pel vincle espiritual.

En arrelar-se fortament entre nosaltres, no oblidà En Pach la seva pàtria d'origen: ell continuà estimant el seu pairal, i res no ho palesa tant com el fet d'haver-hi ofrenat el que hi ha de millor en la seva intelligència, fruit d'amor i d'abnegació alhora.

Representa, certament, un esforç de voluntat considerable, haver publicat, sense preparació literària i desproveït del bagatge que reclama una tasca semblant, l'obra: *Reseña histórica de la antigua e ilustre Ciudad Ribagorzana, hoy Villa de Roda* (Barce-

Iona, 1899. Un vol. 282 pàgines). Pot afirmar-se que tota la seva producció literària, l'ha dedicat a la seva terra nadiua. Seria una injustícia fer a l'Autor retrets pel seu meritori treball, amb una crítica rigorosa. En Pach no és allò que se'n diu «un home de lletres»: és un veritable autodidacte; solament una força de voluntat, ben aragonesa, l'ha portat a escriure, obeint a una mena d'«imperatiu categòric», usant l'expressió kantiana...

En Pach no ha format el seu esperit amb els llibres de text, que, generalment, fan distreure de les cruets realitats de la vida. No és, doncs, un producte eixarreit de cap universitat, ni escola, «lamentables fàbriques de degeneració», segons un autor. Ell no sap grec, ni llatí, ni Economia Política, ni Dret Natural, etc.; però s'ha «doctorat» en la gran ciència de no refiar-se més que d'ell mateix, i aquest principi ha estat la seva pròpia guia i el mentor en els camins de l'existència; ha après a la gran escola de la necessitat i de l'experiència, que són les disciplines que proporcionen els més grans ensenyaments.

No em crec autoritzat per a entretenir la vostra atenció en consideracions balderes, puix que us les haureu ja fetes a bastament i amb esperit dreturer en assabentar-vos que enguany la Medalla honorífica seria adjudicada a En Pach.

Quan la Junta Directiva em féu la comanda de parlar-vos de la personalitat del nou «medallista», vaig creure que hauria de demanar a aquest els antecedents necessaris per a fugir d'una improvisació, mancada de tot interès.

A la reiterada i persistent petició meva, el novell medallista m'ha rellevat d'una tasca, (la qual jo no hauria sabut complir a bastament), lliurant-me una «allegació de fets», que no són més que una veritable «lletania de mèrits».

He hagut, però, de vèncer la modèstia i la no fingida humilitat d'En Pach; i podreu ben aviat judicar si és o no justa l'apreciació amb què ell es resistia a fer-me lliurament del seu escrit, en dir: «que no valia la pena d'ésser contat el que havia fet durant la seva vida».

L'autobiografia del nostre medallista és interessantíssima; podreu aviat judicar el seu treball, escrit amb una ingenuïtat i sinceritat en què traspuja la bondat, que, en el nostre company, és la seva pròpia naturalesa.

La lectura d'aquesta autobiografia, ens féu recordar el que un Autor diu, molt exactament:

«Una vida humil pot tenir més interès que la vida d'un home

extraordinari. Hi ha, de vegades, més ensenyances, i sempre molt interès, si són escrites o contades pel mateix autor». Que és precisament el cas del nostre Pach.

En la «vida» del nostre medallista no hi ha res, tal vegada, que sobrepassi el ritme de molts que l'han desenrotllada anàlogament. No obstant, està plena d'exemples i de lliçons.

Si entre nosaltres hi hagués un Plutarc, que es dediqués a escriure les «Vides paral·leles» de molts dels precursors i companys del nostre Excursionisme, seria cosa d'un interès excepcional, ple d'exemples de bona fe i d'abnegacions. Recordem sinó a Ramon N. Comes.

Ens farem ben aviat càrrec que a En Pach, en un moment de la seva vida, tot fent la via que el destí li havia fresat, de la qual semblava que mai no podria apartar-se, se li despertaren a la seva ànima exquisida unes aficions que el tragueren fora del camí que seguia, el qual no conduïa a cap altre terme que al d'una grisa existència sense horitzons ni ideals.

Des d'aquell moment, podem aplicar al nostre medallista les alades paraules de l'eximí Maragall: «És un home que ha viscut».

Em permeto de retreure aquest concepte del Mestre, en recordar que en la solemnitat de l'any passat, en oferir la Medalla al nostre dilecte company Massó i Torrents, el pròcer Rafael Patxot li aplicava el mateix concepte; i, glossant-lo, afegia: «Viure és adonar-nos de tot el que ens volta; haver viscut és haver-hi esmerçat totes les nostres facultats».

Conceptes que expliquen i confirmen el perquè de l'atorgament de l'honorífica Medalla a En Pach.

Ara, companys caríssims, a vosaltres us cal judicar l'encert que ha tingut la Junta Directiva de proposar En Pach com el «medallista» d'enguany i el d'acceptar-ho l'illustre ofertor (1).

Consta al llibre d'Actes del dia 16 d'octubre del 1893 que, sota la presidència del senyor Francesc Maspons i Labrós, la Junta prengué l'acord de nomenar en substitució de Josep Boter, en el càrrec de conserge, En Pere Pach, amb el sou de cinquanta pessetes mensuals.

Farà, doncs, aviat «quaranta anys» que el nou medallista comença a dedicar totes les seves activitats, que són moltes, al nostre CENTRE.

(1) En arribar a aquest punt el senyor Casades i Gramatxes donà lectura a l'Autobiografia que donem després d'aquest parlament.

Cl. Arxiu Mas

SANT JORDI. FRAGMENT DEL RETAULE DE SANT PERE, SEGLE XV, DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL
DE PUHOL (EMPORDÀ)

PERE PACH I VISTUER

HONORAT AMB LA MEDALLA D'OR DEL CENTRE, CORRESPONENT A L'ANY 1932

Són de tots nosaltres ben conegudes.

Només us retrauré que En Pach, en aquesta casa, ha fet de tot: des de fuster, manyà i mestre de cases, fins a collaborar en conferències i al nostre BUTLLETÍ; i, sobretot, les obligades excursions a Ull de Ter per a obrir, tancar i fer-se càrrec del que convenia fer per a la conservació del nostre primer refugi de muntanya; no posà mai obstacles per raó del temps, i desafià, sense cap queixa, perills i incomoditats. (Una vegada hi prengué mal).

Acabaré aplicant al nostre medallista les paraules rituals amb què els nostres Jocs Florals atorguen la més alta recompensa, la més cobejada de totes; el mestratge en Gai Saber: *Ja que us ho haveu ben guanyat, veniu a recollir-ne el premi.*

P. CASADES I GRAMATXES

A u t o b i o g r a f i a

Jo, Pere Pach i Vistuer, vaig néixer el dia 29 d'abril del 1862, a la vila de Roda (Osca), antiga capital i bisbat del comtat de la Ribagorça.

El meu pare fou Ramon Pach, d'ofici fuster, fill de Miquel Pach i de Maria Salceño, tots de Roda, coneguts per *els de Casa del albañil*, per ésser, l'avi, d'ofici Mestre de cases.

La mare es deia Rita Vistuer i Gudel. Era filla de Josep Vistuer teixidor, i de Rita Gudel, tots fills de la Pobla de Fontova, de la mateixa comarca de Ribagorça, on foren batejats.

Com es veu, sóc fill d'una família modesta, de pares bons catòlics. El pare, fuster d'ofici, o sia, treballador del ram de la fusta en totes les seves «manifestacions», feia feines de boter, torner, cadiraire i també arades; treballs de construcció, i, si no feia carros, era perquè en aquell temps no es coneixien en tota la rodalia. També treballava d'escultor d'imatges i vestia retaules d'altar en les esglésies comarcals; és a dir, era una veritable «enciclopèdia» en el ram de la fusta, de la qual fou víctima l'any 1867. Trobant-se treballant dins d'un celler, estrenyent els cercles de fusta de lledoner, en una de les bótes més grosses que hi havia, tot de sobte, es trencà un dels cercles, li saltà a la cara i li donà un cop tan gran que el va rebotre contra la paret. Després de guarit per primera vegada pel metge del poble, fou portat a la capital d'Osca, on fou

dut a casa d'un curandero, i, per últim, després de molt de patir i de gastar diners, es quedà sense el do de la vista i tornà al poble, on morí al cap de disset anys d'aquella desgràcia.

En venir al món, l'any 1862, no em fou possible de conèixer el meu pare gaudint de la vista; però sí que el vaig conèixer per la seva estimació i els seus bons consells.

El dia 20 de febrer del 1874 morí el pare a la seva casa pairal, a l'edat de 75 anys, deixant sis fills i la vídua.

Jo, el més petit dels germans, tenia llavors dotze anys, i puc dir que en aquella edat ja havia recorregut la majoria dels pobles de la comarca ribagorçana, almenys sis hores al voltant de la vila de Roda. Algú m'ha preguntat: ¿l per què tan petit ja et feien córrer? Ara us ho diré.

Haveu de comprendre que, en aquell temps, la vida rural de muntanya era molt més pesada que no pas la d'avui; però així ho havíem trobat i no ens venia d'aquí de fer grans caminades, puix que ja hi estàvem acostumats des de la infantesa.

D'altra banda, eren poques les indústries que tenien vida als petits pobles muntanyencs, fora dels tres o quatre oficis que hi són indispensables, tals com el de moliner, de ferrer, de mestre de cases i de fuster.

Solament els qui han viscut en aquells temps en pobles de muntanya podran comprendre l'excés d'eines que necessitava un fuster que volgués acaparar tot el ram de la fusta, per a guanyar-se la vida. Avui treballava al bosc, a la serradora; demà, en una masia; demà passat, al taller de casa o bé a l'església A., al poble B., o al molí C., i així continuament d'una casa a l'altra, deixant eines per tot arreu, si no fos que hom volgués passar el temps passejant-les amunt i avall, com feien llavors el sastre, l'esquilador de bens o el cardador de llana, «peraire», que resseguien els pobles amb les eines de l'ofici al sarró.

Us diré quina fou l'educació de la meva infància, en particular en les lletres. De molt petit, potser abans dels sis anys, ja em feien anar pels pobles de la rodalia recollint eines del meu pare i del meu germà gran, les quals, com ja he dit, quedaven per les cases on treballaven; jo les portava d'un lloc a l'altre.

Dels vuit als deu anys m'havien convertit en peó de correus i ordinari de la majoria de pobles; les cartes de la *valija*, si no les lliurava al dia, ho feia al cap de vuit, que venia a ésser igual; no

obstant, si m'enviaven com a propi, ja era una altra cosa. Per exemple: «Hauries d'anar a Graus a cercar medicina» (sis hores d'anar i sis de tornar, res, un passeig que jo feia amb tota l'alegria). Altres vegades m'enviaven a cercar espardenyes, un bacallà, una dotzena d'arengades, una peça de veta o bé rodets de fil i agulles. Si s'acostava la festa major als pobles: «Cuita, vés a cercar cordes per a les guitarres dels músics, que no podrien sortir a la *ronda*».

I així tots em coneixien, i era ben rebut pertot arreu; i encara avui, si aneu per aquells pobles i pregunteu per En «Periquet de Sarroca» de la vila de Roda, tots us diran qui sóc.

Aquest era el nom amb què em coneixien de petit, del qual encara avui es recorden, particularment, els del meu temps.

Quan tots els meus germans deixaren la casa pairal, tenia jo llavors nou anys, i des d'aleshores vaig ésser l'únic dels fills que no abandonaren la casa; ni tampoc fins als deu anys complerts no vaig deixar la meua «carrera» d'ordinari, ni la *valija* de correus.

Si en algun dels pobles convenia de cercar jornalers, ja fos per a la sega, ja per a la verema, collir olives o altres feines per l'estil; o si convenia de cercar el metge o medicines, tant de dia com de nit, tant se vall: «Corre, calça't; ja et preparo quelcom per al camí; has d'anar a tal poble, digues a En Pere o a En Joan que demà, sens falta, l'esperem per llaurar la vinya, ara que hi ha saó al camp».

Si en algun dels pobles hi havia un mort, un bateig, un casament: «Vés a avisar els parents, que els esperem, que no faltin!».

En tot això, si no em delegaven perquè els representés en nom de la família, particularment als enterraments.

Comprentent els meus pares el perill que jo corria anant d'ací d'allà, ja que la situació política d'aleshores cada dia empitjorava i les colles de bandolers i facciosos s'anaven engruixint, ja que de tan «bon personal» es componien les tropes del govern constitucional com els republicans o carlins, que, amb motiu de la Guerra Civil, saquejaven les cases i els fruits de la terra. En vista de tot aquell desgavell, els meus pares creieren prudent de no deixar-me sortir del poble, i em col·locaren d'escolà a l'església parroquial de Roda.

Allí fou on vaig poder estudiar les primeres lletres, puix que, amb tot i ésser el meu germà Joan mestre del poble, aquell càrrec havia quedat suprimit, i l'escola pública havia estat convertida en

caserna de soldats, on s'allotjava una guarnició de guàrdies forestals o rurals, llavors anomenats així.

Durant els dos anys que vaig ésser escolà a l'església de Roda, aprenguí les primeres lletres i el solfeig; però no res de Gramàtica, ni molt menys d'Aritmètica; no obstant, ens ensenyaven molt bé la moral i l'educació del bon cristià.

Quan més feliç em trobava en aquella Santa església, caigué sobre la nostra família una nova desgràcia. El dia 2 de febrer del 1874 morí cristianament el meu pare a l'edat de 75 anys; jo, tot sol, em vaig quedar al costat de la meva mare.

Així que saberen la mort del nostre pare els germans, que residien a Barcelona, ens contestaren el que segueix:

«El més natural que podeu fer és recollir les robes i els mobles de casa; els tanqueu en una cambra, tanqueu la porta i doneu la clau a guardar a algun veí, i baixeu a Barcelona, on podrem estar tots junts. Quant a l'horta i les altres terres, ja ho arranjarèm en una altra ocasió».

Acceptat aquest oferiment, el dia 26 de març del 1874, de bon matí, sortíem de Roda, la meva mare, plorant, i jo, saltant i cantant, amb un farcellet al coll. Al cap de sis hores de caminar, arribàrem a la vila de Graus, on anàrem a casa del meu oncle, germà de la meva mare, que tenia quadres de teixits en aquella vila.

Després d'estar allí tota la tarda, a les deu del vespre vingué a cercar-nos una tartana, la qual ens havia de portar fins a l'estació de Selgua, que dista 55 quilòmetres de Graus i és l'estació més propera de tot aquell territori.

I amb tot i haver sentit dir que «els carrils mataven les criatures per fer grasses per a les màquines de tren», el primer que vaig fer fou tafanejar per allí, per si en trobava rastre. Quan de sobte arribà el tren, sense que pogués inspeccionar la màquina m'empeyeren cap al vagó. Fou tant el que m'agradava el paisatge que en tot el trajecte no em pogueren treure de la finestrella, mirant sempre a una i altra banda i, apuntant-me, ensems, els noms de les estacions per on passàvem.

Per a mi aquest viatge era el més deliciós que mai hagués pogut esperar. La mare, tot plorant, m'estirava avisant-me que no em tirés massa enfora per por que prengués mal. Quan, tot d'una, després d'haver passat l'estació de Tàrrega, en arribar en un lloc plaer on hi havia un bosc d'alzines, vaig fer un crit que esverà tots els passatgers del departament: «Mare! mireu quants carlins!». Efectivament, tot el bosc estava atapeït de boines vermelles, que

es destacaven entre els arbres. Al mateix temps, el tren es parà. A mi, el que em cridava l'atenció eren les boines vermelles amb la grossa borla que els penjava i, a la vegada, aquelles bruses, també vermelles i llampants, que semblava que sortissin de la botiga; car jo n'havia vist algunes vegades al poble de carlins, i no anaven pas tan mudats, sinó sempre bruts i esparracats. Jo mirava la forma com cercaren per complet tot el tren, i com altres arrencaven els pals de telègraf i uns altres registraven vagó per vagó i regiraven, també, tots els equipatges; fins que a l'últim arrencà el tren. Els carlins quedaren formats en aquella ampla planúria, que semblava un veritable camp de roselles. Visions que no s'obliden.

Sense cap altre contratemps i fent tan solament comentaris, arribàrem a Barcelona a les dotze de la nit, després de tretze hores d'anar encaixonats dintre d'un vagó que avui encara fan servir per a portar bestiar.

Entremig d'empentes i cridòria, trobàrem els meus germans, que feia hores que ens esperaven. Després de l'alegria de trobar-nos, com ja és de suposar, sortírem de les empentes; ens feren pujar en un cotxe de dos cavalls, que ben bé recordo, puix que mai no havia vist un trast com aquell; després, però, ja me'n poguí fer bastant càrrec, puix que era un dels faetons que tenia la casa «Rosés i Masriera», al seu propi domicili, llavors Portaferrixa, n.º 9, on ens portaren.

L'endemà de la nostra arribada a Barcelona, sense haver vist res d'aquesta capital, ens presentaren al senyor Josep Rosés, el qual em preguntà què era el que m'agradaria fer a Barcelona. Jo, llavors, mig avergonyit, sense saber què contestar, li vaig dir: «—Miri, senyor, el que vostès em manin, allí al poble feia d'escolà, i abans feia de correu i d'ordinari de molts pobles».

El senyor Rosés es posà a riure; cridà el director de la fàbrica, senyor Manuel Nonell, i li digué: «—A aquest noi, ensenyeu-li de posar etiquetes als paquets de puntes, i demà digueu a En Joan que li ensenyi el camí de la Font Grogà, i així podrà fer aquella feina».

De tota aquella conversa, jo no n'entenia res; només em recordo que l'endemà, acompanyat d'En Joan i d'un cantiret de terra negra d'uns tres litres de cabuda, sortíem de la Portaferrixa i Plaça de Santa Anna, i ens enfilàvem pel Passeig de Gràcia, llavors tot despoblat, fins arribar a la Plaça dels Josepets. Tombant una mica a la dreta, ens enfilàrem, seguint la riera de Vallcarca, fins a trobar el camí, avui carretera de Sarrià a Sant Andreu, que

passa per Horta i, traspassant el dit camí enfront de la mateixa torre de can Gomis i, d'allí, seguint un petit corriol que passa arribant als murs de l'esmentada casa, va remuntant fins a la carena, partió de les aigües del Vallès i el pla de Barcelona. No és possible de descriure la impressió que em féu la contemplació d'aquell panorama que veia per primera vegada i que avui, després de tants anys, encara m'impresiona.

Amb les explicacions del meu guia, des d'aquell lloc, em vaig poder fer ben bé càrrec de la grandària del pla de Barcelona, amb la mar al fons; i, per l'altre costat, l'extensa comarcada del Vallès, amb aquella munió de relleus, de pins verds, com catifa ondulada vestida de vegetació. Des d'aquest punt de mira, En Joan m'indicava la partió de camins que hi havia en aquell pla i, particularment, el camí que havia de seguir per anar a la Font Groga, i em deia tots els noms dels llocs per on havia de passar; la veritat és que, dels noms que em deia, llavors no me'n quedà cap a la memòria, però sí els llocs per on havia de passar, puix que em fixava sempre en el més petit detall: un arbre, una pedra, una casa o bé un torrent, si queda a la dreta o bé a l'esquerra del camí, detalls que a mi sempre m'han orientat a totes les excursions.

El camí que acabem de descriure, el vaig practicar dos cops setmanals, per espai de dos anys seguits; i, amb tot i haver trepitjat tantes vegades aquell terreny, en passar el pla de Collcerola, sempre més he recordat aquella visió primera.

Posteriorment, recordant-me de la meua infantesa, he recorregut per tots costats aquesta rica serralada que divideix el pla de Barcelona amb el Vallès.

No era solament, llavors, el d'anar a cercar aigua a la Font Groga, era convenient estirar un xic més les cames. Per tant, tots els dijous anava a portar roba, amb una cistella al coll, carretera de Sarrià amunt, fins al col·legi de Loreto, i d'allí, camps a través, fins al col·legi d'En Carreres, situat sobre l'estació de Sant Gervasi.

De totes aquelles passejades, qui pagava les despeses eren les meves espartanyes; de tant en tant, però, em donaven dos rals perquè pugés al tren de Sarrià; però com que els empleats no volien admetre la voluminosa cistella que jo portava, no em quedava més remei que carregar aquell gros pressupost a profit de les espartanyes. Però tampoc no n'hi havia prou per a l'anivellació, a fi de recuperar aquelles pèrdues. Ja us diré ara com m'ho feia perquè em sortissin els comptes. Tots els divendres, menys els festius, em tocava fer una nova excursioneta; aquesta, veritablement, la comp-

tava com de passeig. L'itinerari era: de Barcelona a Cornellà, passant per la Creu Coberta, carretera de Baix i la Bordeta, fins a l'encreuament del canal de la Infanta, les aigües del qual donaven força motriu a la fàbrica de filats i teixits de la casa Rosés i Cia., abans Rosés i Masriera, quan hi havia la fabricació de puntes de París, avui instal·lada prop de Badalona.

La primera excursió que vaig fer a Cornellà va ésser d'assaig, agradosa i descansada. Era un divendres, després de dinar, quan em féu cridar el senyor Manuel, director de la fàbrica, i em digué: —«Avisa En Joan perquè enganxi la jardinera per anar a Cornellà; tu també hi vindràs, i fixat bé en el camí i de tot el que hauràs de fer allí els dies que hi vagis sol».

El primer dia vaig fer ús de la diligència; després, però, en veure que el pressupost de les espadnyes, amb el que em donaven el dijous, no el podia anivellar, vaig fer càlculs que sembla que m'havien de donar bon resultat. A les dotze dinava i a la una ja em trobava amb la cartera al coll, carrer del Carme amunt, Riera Alta i Creu Coberta; deixant la carretera de Sans a la dreta, davallava per l'esquerra fins passat la Bordeta, i, tot planejant, per enfront de la caserna de la Remonta d'Hospitalet, fins a la cruïlla del canal de la Infanta, seguia per la seva vorera fins a la fàbrica. Eren les tres i deu minuts.

En vista que havia anat massa de pressa i que això s'ho prendrien per costum, vaig adoptar per anar més a poc a poc a l'anada i esperar que passés la diligència abans d'entrar a la fàbrica; hi recollia les llistes i tornava a desfer el camí, sense cap fatiga, i així arribava a Barcelona, a la mateixa hora de la diligència.

Als dos anys d'ésser a Barcelona, no sé si per tafaneria o bé per economia, coneixia més els seus afores que no pas el seu interior, puix que, a més de les caminades de la setmana, també esperava el diumenge per recórrer les serralades properes en cerca de nous horitzons.

Després, si mal no recordo, per allà els últims de l'any 1876, el senyor Rosés em cridà al seu despatx i em digué: «—Escolta, Petret; ¿t'agradaria d'aprendre l'ofici de mecànic i anar a treballar a la fàbrica de Cornellà? —Sí, senyor, sí! —li vaig respondre —Doncs ja parlaré amb En Nonell i ell ja et dirà el que has de fer».

Al cap de pocs dies d'aquella petita conversa amb el senyor Rosés, em cridà el senyor Manuel a casa seva. En presentar-me allí, em digué que, si volia ésser bon maquinista, primer havia de passar l'aprenentatge de manyà d'obres, i, durant aquell temps,

aprofitant les hores del vespre, seria convenient que anés a l'Escola de Dibuix per estudiar-lo bé, particularment la Geometria lineal que era el més principal. Tot seguit m'acompanyà a l'Acadèmia Cots, llavors al carrer dels Arcs, i, un cop matriculat, ens anàrem tots dos a la serralleria de Francesc Altadill, avui de l'Andorrà, situada al carrer de Sant Pau, 69, on férem tractes perquè m'ensenyessin l'ofici de manyà d'obres. Així ho feren, i no per això vaig separar-me de la meua família, sinó que visquérem tots junts a la mateixa casa Rosés fins al cap de quatre anys. Havent acabat l'aprenentatge, vaig comunicar-ho al senyor Rosés, el qual em digué que, si estava bé, no em mogués, puix que dintre de casa seva hi havia molts canvis a fer.

Era un diumenge. Per allà els volts del migdia de l'11 de juny del 1893, data que sempre més he recordat, estava escoltant un pallasso que a grans crits estava anunciant, dient: *Hoy, día 11, hoy, grandes atracciones a las tres de la tarde*. Aquest era l'anunci de propaganda que feia el teatre de l'Estrella, situat llavors a la Plaça de Catalunya, enfront mateix de la casa Rosés i Masriera, on aquella hora em trobava parlant amb el porter, fent comentaris del pallasso i de la seva cridòria. Quan, de sobte, veiérem sortir de la Rambla els Batidors de cavall de la Guàrdia Municipal, amb la bandera de la Ciutat de Barcelona. Darrera d'aquests, artillers de muntanya, amb mules carregades; soldats d'infanteria i marins; darrera d'aquests, un camió d'artilleria, tirat per mules, tot ell cobert amb un drap negre engalonat, i, al damunt, una petita caixa quadrada, tapada també amb un petit domàs; fent guàrdia d'honor, sis soldats, tres per banda, i, després d'aquests, seguien escolans i clergues, amb la Creu alçada; militars amb diferents uniformes; representacions de la Diputació i de l'Ajuntament, i, per últim, representants de Societats Culturals de Barcelona i foranes. En veure que es dirigien pel carrer de Fontanella i per la Ronda de Sant Pere, sense saber del que es tractava, vaig seguir, no sé si per casualitat o per tafaneria, accelerant el pas, darrera d'aquells, fins a passar, entremig d'empentes, els primers rengles d'acompanyants.

De sobte, vaig trobar-me al costat de dos senyors amics meus; aquests ja els puc citar: eren els senyors Joan Cardona i Enric Masriera, coneguts i amics de molt de temps (socis del CENTRE). En anar a saludar-los, exclamaren alhora:

—Ola, Peret! que vas a Ripoll? —No pas per ara, vaig contes-

tar bo i afegint: —I escolteu; ¿quin significat té tot aquest cerimonial?

Enric Masriera em mirà tot rialler i em digué: —És l'enterrament del Comte Ramon Berenguer III. —¿I ara se'n recorden? vaig contestar amb tota la ignorància - després de tants anys? ¿On el porten?

No acabava de pronunciar aquestes paraules quan se sentí una forta detonació que féu trontollar les pedres; arribàrem a l'extrem de la Ronda de Sant Pere i es repetiren les detonacions, i veiérem una bateria d'artilleria que es trobava situada al Saló de Sant Joan, en direcció a l'Esplanada, que feia dispars de gala, als quals contestaven al propi temps, les bateries de Montjuïc.

Tot seguit, en arribar les autoritats enfront de l'estació del Nord, dues companyies de soldats d'infanteria que es trobaven acordonats allí, dispararen els fusells a l'aire, en senyal de salves.

Mentre esperàvem la sortida del tren, en poques paraules, m'explicà el senyor Cardona el significat d'aquell pompós enterrament, i féu esment de la importància del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, per la part de preparació que havia portat a terme en una obra tan meritòria.

Ensems, s'acomiadà de nosaltres, amb un adéu-siau, l'amic Masriera, lliscant, entremig d'empentes i cridòria, dintre del vagó, en direcció a Ripoll.

Nosaltres dos, em refereixo al senyor Cardona, que no sortí amb els companys, tornàrem enrera. Pel camí em féu saber que tot aquell enrenou el portava el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, amb la seva propaganda en pro de la restauració del Monestir de Ripoll; i que, mercès a la constància dels seus socis, que de molt temps, per mitjà de llistes de subscripció escampades per totes les entitats culturals, recaptaren almoines per a una obra tan magna.

I no solament això, sinó que també el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA féu ofrena a aquell Monestir d'una artística pica baptismal, costejada per subscripció entre tots els seus socis.

En dir-me el senyor Cardona que la restauració del Monestir de Ripoll i tota aquella manifestació era deguda a la constància i als esforços dels socis del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, i a la seva propaganda, aquestes paraules em recordaren un petit detall, d'alguns anys endarrera, quan estava més en relació amb les famílies Rosés i Masriera.

—Recordo - vaig dir al senyor Cardona - que un dia el senyor

Paco Masriera em féu anar a l'Estudi del carrer de Bailèn a cercar un paquet perquè el portés a casa seva, del carrer de Vigatans. L'esmentat paquet, segons em digué el seu germà Pepe, contenia diversos objectes artístics que havien estat exposats el dia abans, amb motiu de la visita que feren els excursionistes a aquell estudi. Recordo, també, que allí, damunt d'una taula, hi havia escampats opuscles de propaganda per a la restauració del Monestir de Ripoll, i uns altres de petits sobre lliçons de l'excursionista; més ben dit, un memoràndum que porta la data del 1884, publicat per l'«Associació Catalanista d'Excursions Científiques», entitat - vaig dir - que no sé on té el seu estatge, ni n'he sentit parlar, fora del que vostè me n'acaba d'explicar, i el petit record que en guardo de l'esmentat memoràndum.

— Això vol dir, respongué el senyor Cardona, que tu no ets aficionat a l'excursionisme.

— Què no m'agrada, ha dit?; no ho cregui; el que sí que li diré, és que no puc dedicar-m'hi, perquè em sortirien cares i sense profit de cap mena, solament espero el diumenge per sortir a fora, sense apartar-me gaire lluny.

Amb aquesta relació mal traçada, voldria fer-vos comprendre que el senyor Cardona fou el primer que em féu conèixer el nostre CENTRE; i ell fou, també, qui em donà referències del lloc on tenia el seu estatge i dels seus fins culturals. Encara recordo quan em deia: — Sempre que vulguis venir a veure les colleccions que tenim, pots fer-ho; totes les tardes, de dos quarts de cinc per amunt em trobaràs allí.

Jo llavors treballava al carrer de la Freneria, a la serralleria d'En Gabarró (abans Torres i Reietó). Puix que passada l'Exposició del 1888, el serraller Francesc Altadill traspassà el taller del carrer de Sant Pau a Esteve Andorrà (avui del seu fill Josep), i com sigui que a mi no m'agradaren els tractes del nou amo, me'n vaig acomiadar després de disset anys de prestar els meus serveis en aquell taller.

Solament com a curiositat us diré que, durant el temps que vaig estar a les ordres del mestre manyà Francesc Altadill, com a obres d'importància en què jo vaig prendre part, recordo les següents: la primera casa que fou edificada en ésser obert el carrer de Ludovic Pius, per l'arquitecte Villar, junt a les parets de l'església de Sant Pere de les Puelles.

Essent president del Col·legi Notarial Ricard Permanyer, l'any

1881, vaig treballar al nou casal del carrer de Notariat; i, ensems, a les dues cases que primer s'aixecaren al solar de l'antic convent del Carme, les quals avui corresponen al número 8 del carrer dels Àngels i al 7 del carrer del Dr. Dou.

Al Seminari Conciliar, molt de temps, fins que s'inaugurà l'any 1882. Per encàrrec de l'arquitecte Buigues, vaig fer i posar les argolles de ferro per a sostenir la primera pedra al monument a Colom, el dia 26 de setembre del 1882. El mateix any col·locàrem baranes de ferro florejat a les llotges de pati del Teatre Principal; a la vegada, instal·làrem un enorme ventilador dalt de les golfes sobre el rosetó del centre del teatre, on penjava la majestuosa aranya de temps immemorial. També per ordre de l'arquitecte Josep Estapé, el 1888, treballàrem en les obres de nova construcció de l'Acadèmia de Ciències, a la Rambla dels Estudis. El 1888, també, a les obres de reconstrucció de l'antic convent de Montsió, situat a la Rambla de Catalunya, i abans a la plaça de Santa Anna.

També aquells anys vaig treballar a les baranes i portes que tanquen el Parc de la Ciutadella, i als balcons de la caserna del carrer de Sicília. I vaig fer molts d'altres petits treballs que són difícils de recordar.

Com ja he dit abans, a primers de maig del 1893 vaig abandonar el taller del carrer de Sant Pau i vaig venir a treballar al carrer de la Frereria, a can Ramon Gabarró. Qui m'havia de dir que al cap de poc temps d'estar en aquella nova casa havia de venir a prendre part a les tasques d'aquest CENTRE? Ara ho veurem.

Sigui casualitat o sigui el destí, a últims del mes de setembre del 1893 vingué a la botiga on jo treballava el senyor Josep Calcat, cosí germà del conegut mestre d'escola Francesc Flos i Calcat. Aquell senyor encarregà al meu principal que fes arreglar la porta del cancell del carrer del Paradís, puix que els veïns feia dies que l'amoïnaven perquè no podien obrir la porta per la part de dintre, i que convenia posar-hi una anella i canviar la corda. Aquí he de fer constar que aquell temps de què us parlo, després de la porta d'aquesta casa, hi havia un cancell de fusta, com els que es posen a les esglésies, i darrera d'aquella porta mampara, hi havia una roda, en forma de corriol, tota voltada de campanetes, les quals, per mitjà d'una corda i un saquet de sorra al cap, en obrir-se o tancar-se la porta, produïen diferents tons, un viu trintilleig, que ressonava per tots els pisos. Aquest procediment durà fins a l'any 1905, en què fou tret l'esmentat cancell en inaugurar el nou estatge

del nostre CENTRE. Com s'haurà comprès, el preferit per a aquell treball vaig ésser jo. Quina casualitat!

Mentre posava la corda i un tirador de ferro a la porta de l'esmentat cancell, arribà el senyor Cardona, el qual quedà sorprès de veure'm, puix que no sabia encara que fos fora del carrer de Sant Pau, que fou on ens coneguérem. Després d'assabentar-se de com havia abandonat aquella casa, passàrem a parlar de diferents coses, i tot treient-se les claus de la butxaca, m'invità a visitar el CENTRE, i vaig pujar per primera vegada la petita escala que conduïa al segon pis d'aquesta casa. En obrir-se la porta, es topava amb els capitells de les nostres columnes, quadre que de moment impressionava. Allí tot era reduït, però tot hi feia goig. S'estengué fins als balcons del carrer de la Llibreteria, la qual casa, del n.º 21, també era del propietari Josep Calcat. Després, cap a l'any 1890, foren venudes les dues cases a la senyora Júlia de Muntaner.

Després de ressenyar-me quelcom de l'origen d'aquest antic temple, em féu veure les colleccions de fòssils i petxines, posades en quatre vitrines arrambades a les parets, on es veien distribuïts els exemplars, i separats amb tota cura dels minerals que emplenaven les esmentades vitrines. El senyor Cardona, amb aquella voluntat i bona fe que l'honorava, em donava explicacions del significat científic que per a l'excursionista representaven totes aquelles colleccions. Veritat és que jo l'escoltava amb tota l'atenció, no perquè cregués treure'n cap profit, a causa de la meva incapacitat sobre el moviment científic (en el qual no entenia gens, ni hi entenc avui), sinó per pur compliment, en la seva bona voluntat.

Després, tot parlant, em preguntà si sabia un home que volgués exercir el càrrec de conserge del CENTRE.

—Que no en tenen vostès?, vaig preguntar-li.

—Sí, però En B. (era el conserge) no vol complir; s'ha endarrerit tant en el cobrament que per força l'haurem de treure.

—Que hi ha molta feina aquí?

—No, però es distreu amb altres coses i el cobrament no va bé.

I continuà el senyor Cardona: —Els tractes amb ell foren entrar a les quatre de la tarda fins a les vuit, i els dies que hi ha conferència tornar a dos quarts de deu fins a les onze, en què es pot plegar. Doncs, hi ha dies que compareix aquí a l'hora de plegar i sempre té disculpes.

—Escolti, senyor Cardona, vaig dir-li llavors; referent al cobrament dels rebuts endarrerits, si vostè vol, jo li prometo que

amb un mes li pot quedar tot liquidat; tinc un germà que en això té la mà trencada. Jo li'n parlaré i, entre tant, també parlaré amb el meu principal, perquè em doni feina solament per als matins, i a la tarda podré venir aquí per fer el que vostè em mani.

—Està molt bé, el que tu dius; però fixa-t'hi abans, si bé la feina no és molta, fora de passar alguna comunicació, i durant el trimestre fer el repartiment del BUTLLETÍ, junt amb el cobrament d'uns 300 socis; molts paguen aquí al CENTRE; no obstant, també la soldada és petita: 50 pessetes cada mes.

En vista que jo em trobava decidit a ocupar l'esmentat càrrec, el senyor Cardona digué que parlés amb el senyor Josep Galbany, que era el qui ocupava el càrrec de Tresorer interí, per la mort del senyor Manuel Balaguer, ocorreguda el darrer agost al Balneari de Ribes.

Junt amb el meu germà Josep, ens presentàrem al senyor Galbany, que s'entengué molt aviat amb el meu germà, en tot el que es referia al cobrament dels rebuts endarrerits i, respecte a mi, em digué que a la Junta pròxima ja en parlarien, per més que si el senyor Cardona hi estava conforme, com a conservador que era del CENTRE, es podia considerar com a cosa feta. I, realment, així fou.

PERE PACH I VISTUER

* * *

SENYORES. Senyors. Companys del CENTRE:

Quan vaig proposar la institució de la Medalla al CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, fou establert que seria un tribut d'admiraçió i una penyora d'agraïment, als autors de treballs o gestes notables dintre el camp d'acció de l'Excursionisme, considerat en el sentit més ample.

Aleshores, tinguérem cura d'especificar que es donaria certa preferència a les tasques intel·lectuals i al fet moral de la perseverança, afegint-hi la següent confessió: «com essent coses de les quals estem freturosos i que, per tant, cal estimular, pregonar i premiar».

Després de tres anys d'absència d'aquesta Festa, per culpa de misèries corporals, que em feren subjecte passiu, em complau molt de retornar-hi, precisament enguany, en què l'acte constitueix una

ratificació sentimental de la Llei moral, l'única que té l'amorositat d'agermanar verament els homes, perquè ritma amb el cor mateix, i així és humanal per excel·lència.

S'escau d'exalçar el cor en aquests temps de tèrbola duresa i de materialisme a tot estrop, quan la humanitat brega, malaguanyadament, per basar la civilització en una estatolatria que trepija l'home i el lliura a tota llei de tiranies. Això ens ha dut la passa mundial contemporània: una regressió, provocada per les transgressions, que la claudicació ha facilitat; és una seqüència lògica, rigorosa, sense atenuants i que no comporta sofismes: no hem estat prou homes! Hem caigut en falliment, però és vinguda l'expiació que ens assenylarà, compassiva, la pujada del redreçament.

En l'esgarriament general contra natura, els qui ja caminem d'esquena a la vida, havem conhort de sentir-nos fills d'un romanticisme que, amb la sola ardència de la seva idealitat, ha fos rebllons i calcinat falsies seculars, sense cap de les violències que ara diuen augurar el modern Paradís.

És que la Llei moral obra sempre amb espontània virtualitat, i per això nosaltres, que prenguérem caliu d'ella, àdhuc els qui tenim mestratge de dolor, no ens deixem arrossegar en davallada i ens mantenim en el setial d'espiritualitat on la vida nostra s'és consumada.

I arrapats contra corrent, seguim predicant espiritualisme.

Fa deu anys que la Medalla s'és acollida a la diada de Sant Jordi, i en aquest espai de temps, relativament tan curt, hem vist girar, regirar, pergirar i contragirar, feixos de lleis escrites, que avui afavoreixen ço que ahir perseguïen, i possiblement demà ho tornin a condemnar, demostrant com hi ha lleis públiques que no són sinó coaccions, recurrents i reversibles, dictades en una sobreixida de passions, causants del depriment espectacle dels períodes històrics, que es guanyen, talment, el títol de deshumanitzants.

La Medalla, ben altrament, es regeix per la Llei moral, que suara retrèiem, que és invariable i no cal escriure ni promulgar, perquè, com és en nosaltres, ja ens la repeteix constantment la pròpia consciència. Per això, mentre el tràmpol i la traïdoria regnaven part de fora, entremig de lleis adventícies mancades de dretura, nosaltres continuàrem aplegant-nos anyalment en el recés d'aquest Casal, per festejar un company en justícia estricta i germanor sentimental, dintre el marc d'un simbolisme llegendari.

D'aquesta manera, sota celatges més o menys ennuvolats, la

Medalla, bo i duent-se ella mateixa la serenor, ha fet homenatge als capdavanters de l'Excursionisme i del Folklore, ha lloat arqueòlegs erudits, ha subratllat l'esperit de bella empresa, ha aclamat un Patriarca del Catalanisme, ha pregonat l'ardidesa alpina, ha segellat la tràgica companyonia en els cimals, s'ha inclinat davant la dona d'acció, i ha preat l'excursionisme aciensat.

Enguany, commosa davant les multituds, que s'agiten sobrerres de gent i en migradesa d'home, la Medalla vol recordar-nos el sentit moral que alena, proclamant l'home, fonament de la vida i eficiència socials. L'afirmació és oportuna, ara, que es va substituint la personalitat humana, per l'automatisme dogmàtic d'una nusada de reglaments, que eixarreeix l'home i el nega en l'aigua morta de l'estany anònim.

Són els factors morals els qui forgen en definitiva l'extraordinària resistència de la humanitat, solden les esquerdes i teixeixen la invisible trama que assegura la continuïtat.

L'home no és pas solament una colla de sensacions perifèriques. El nostre ésser, són sentiments, consciència, intel·ligència, manifestacions de l'ànima, regió sobirana on les lleis jussanes no tenen jurisdicció, ni autoritat. La civilització fóra una sarcàstica mentida, si consistia en un cabdell de lleis escrites, per embastar farbalans damunt de superficialitats i, de passada, amagar-ne les tares.

Hi ha massa abundor d'històries que es delecten en l'exposició llampant de desastres consentits i premeditats: guerres, conquestes, tiranies, persecucions, revolucions: els entusiasmes de l'apologetica estatal solen prendre aquest caire, seductor de mentalitats somes i estimulant de reincidències futures. Canten els goigs profans del paganisme estatal, que tots vosaltres recordareu de l'escola i que en fer-nos grans hem tingut d'esquinçar, perquè ens enganyaven i ferien, inhumans.

Al costat d'això, millor dit, encarant-s'hi, fa falla historiar la reacció i heroïcitats morals, mitjançant les quals la humanitat suporta els afollaments col·lectius i se'n refà: el seny individual, corregint la inconsciència gregària; la intel·ligència personal, indomtable per la força; la consciència nostra, inflexible a la injustícia; la família, fogar d'humanitat; la virtut, avergonyint les passions; el sentiment, temperant els sequers de la vida; les mares i donzelles, execrant els conqueridors; les doctrines, perdurant malgrat la transgressió de llurs adeptes; la sofrença, element de perfecció. Camí del cor, sempre hi ha el lligam d'avinença: un somriure, una llàgrima, amiatat, consolació.

En una història gloriejant aquestes intimitats morals, l'espiritualitat traspuaria arreu, desplegant els atributs de l'ànima dels pobles, i cadascú de nosaltres, en un lloc o altre, trobaria la seva semblança, que li ensenyaria la necessitat, la transcendència, de la pròpia personalitat en l'harmonia social.

També hi aprendríem que una convencional prescripció comminatòria externa, no defineix pas el deure, el qual és acció de consciència i no és pas submissió de constrenyiment.

I seguint aqueixes pregoneses del convenciment, assoliríem un estament de justesa, on veuríem l'autoritat i la jerarquia, desmaterialitzades, sorgir de l'ordre material i moral.

Així somniem desperts, els qui encara creiem en l'home, perquè encara no arribem a creure en els homes.

Les visions que acabem de glossar, són evocades per la significança de la Medalla d'enguany, quan, en plena rauxa de deshumanització, ens presenta gojosa l'home de cor, obrant lliurement la seva natural bonesa.

Avui som novament aplegats, per tal de fer honrament a una vida que, seguint senzillament la Llei moral, ha estat socialment profitosa i lloable: és el tema doctrinal del meu parlament.

Trescant pel món exterior, el nostre company en gaudia la bellesa, i això li donà claredat de seny per a resoldre els problemes de l'existència, sense emmalurar-se en aquelles filosofies del viure que són una exasperadora recepta d'hipocondria, i els de la subsistència, sense seguir aquelles males arts d'anar endavant, excusa per no respectar res, ni si mateix.

Sabé trobar els ennoblidors tresors de la vida interior, que creen idealitats i fan bategar sentiments, un dels quals l'encaminà a Casa nostra, on, de molts anys ençà, és imatge de perseverança, una virtut no gaire corrent i molt meritòria, en terres que sempre conviden a papallonejar.

Factor invisible de sedimentació moral, el nostre home no ve pas acompanyat de cap de les aparatositats que en la vida pública ja són una mena de compensació a l'esforç que requereixen; però, la fina sensibilitat de la Medalla, ha copsat la callada eficiència del Medallista d'enguany, i volent proclamar l'entusiasme de la seva exemplaritat, ha anat a sobtar-lo en l'ombra on ell acomplia la generosa tasca, per il·luminar-la amb tot l'esclat del nostre agraïment.

RAFEL PATXOT I JUBERT

Dues ascensions als Encantats

Hi vaig pujar per primera vegada el mes de juliol del 1929. Teníem establert el campament vora de l'estany de Sant Maurici, aquest bellíssim indret que no té altres inconvenients que els que li ocasiona la seva mateixa bellesa: el nombre cada dia més crescut d'excursionistes i d'acampadors que deixen senyals del seu pas.

És inútil de descriure aquest lloc; gairebé tothom el coneix, i aquell que no el conegui, per molt que es faci la descripció d'un estany molt blau enmig d'uns prats molt verds, amb un bosc de pins que el rodeja i la muntanya dels Encantats que s'hi emmiralla, mai no arribarà a imaginar-se una cosa tan bonica com és en realitat.

Hi havíem passat una setmana deliciosa, encara que cal confessar que havíem fet bastant el mandra; des del primer moment jo m'havia mirat els Encantats amb illusió, però era una illusió que creia irrealitzable i no havia gosat demanar a ningú que m'hi acompanyés.

La meitat dels acampadors havien marxat aquell matí, i nosaltres havíem de fer-ho l'endemà; així és que ja no tenia esperances de fer aquell any l'excursió desitjada, quan En Joan Botey va dir si algú volia anar amb ell a «donar una volta». El seguirem solament tres noies, i en ésser fora del campament ens digué que volia provar d'anar als Encantats, encara que no estava segur de recordar el camí.

Eren ja les tres de la tarda; així és que ens calia córrer una mica si volíem arribar a dalt. Aquesta marxa, un xic forçada, amb la calor que feia i acabant de dinar féu tornar endarrera una de les companyes; jo hauria fet el mateix si no s'hagués tractat dels Encantats, però tenia tantes ganes d'anar-hi que em vaig guardar prou de moderar el pas per por que ens manqués el temps.

Del primer tros de camí, no en guardo gaire bon record; feia molta calor, anàvem més de pressa del que jo hauria volgut i em semblava que no hi podia haver res més pesat que la primera tartera que pujàrem, de pedres grosses i rodones, fins que arribàrem a la segona, de pedres menudes i poc fermes que s'esllavissaven a cada pas. Per fi arribàrem al coll on comença la part d'escalada.

En Botey s'orientà ràpidament, però no agafàrem, com s'acostuma, la canal de l'esquerra, sinó que anàrem planejant cap a la dreta, fins a situar-nos sota la canal que seguint la via normal no es va a trobar fins que faltien pocs metres per a arribar al cim.

Aquest camí, que En Botey ja havia seguit una altra vegada, no ofereix cap dificultat, però és potser més impressionant que l'altre, perquè en començar la pujada ja es té un precipici molt profund sota els peus. Una pedra que va rodolar, i que seguirem instintivament amb la mirada, decidí l'altra companya a esperar-nos allí per por de tenir vertigen. Fou una llàstima, perquè ja havia fet tot el més pesat. Nosaltres seguirem pujant; dúiem una corda curta d'un parell de metres, tan prima que més que corda semblava un cordill; però no la férem servir més que una vegada que En Botey pujà sobre la meua espatlla - més que no pas per dificultat, per anar de pressa - i des de dalt m'allargà aquesta cordeta que ell aguantava senzillament amb la mà.

Vaig arribar al cim amb la il·lusió que és de suposar, i la meua única recança va ésser de poder-nos quedar tan poca estona per fruir de la seva vista meravellosa, sobretot pel costat de l'estany de Sant Maurici, que queda immediatament a sota, a uns 800 metres de desnivell.

Després de signar en un tros de paper que hi havia dintre d'un pot de llauna, i de prendre una pastilla de menta, única provisió que dúiem, davallàrem sense cap dificultat ni fent servir per res la cordeta, i a quarts de nou érem al campament, on ens feren una gran rebuda. Confesso que vaig arribar a creure que havia fet alguna cosa quan em digueren que era la primera catalana que havia pujat als Encantats. Un any o dos abans En Botey hi havia volgut anar amb la seva dona, però s'havia desorientat i havia agafat una canal equivocada; això els va fer perdre molt de temps i els va impedir d'arribar al cim, perquè hagueren de desfer camí i se'ls va fer tard. Sense aquest contratemps hauria estat segurament la Núria Guarro i no jo la primera catalana a pujar als Encantats.

Hi han estat, però, algunes franceses; així és que és una «primera» molt poc primera. En tornar-hi, dos anys més tard, amb tot un dia de temps i una mica més entrenada, em vaig convèncer ben bé que és una excursió que pot fer gairebé tothom.

Acampàvem també a Sant Maurici, però en aquest campament - organitzat per la Secció d'Esports de Muntanya del nostre CENTRE - no ens retenia tant la bellesa de l'estany i el plaer de banyar-nos en les seves aigües glaçades. Sortíem cada dia d'excursió,

i una d'aquestes sortides la vàrem dedicar als Encantats als quals tenia moltes ganes de fer una segona visita.

Hi vaig anar amb les meves germanes Mercè i Núria i els companys Josep M.ª Estasen, Mora, Queralt i Rifà. La tartera no em va semblar tan tartera, ni la pujada tan pujada, perquè no anàvem tan atabalats com l'altra vegada; les provisions eren també més abundants que aquella aïllada pastilla de menta i, en arribar al coll, ens aturàrem per esmorzar abans de començar l'escalada.

En aquesta segona ascensió vaig tenir una petita decepció, no pel camí fins al coll, que, com que el vaig fer amb més calma, em va agradar més; ni per la vista del cim, que, per ésser un esplèndid matí de sol, em va semblar més bella encara; sinó per la part d'escalada, que era més senzilla del que em creia. Ja de moment, la canal de l'esquerra que seguirem no queda tan penjada com la que férem amb En Botey; així és que no impressiona tant. És clar que, en cas de caure, hom també s'hi mataria, però l'efecte no és el mateix.

Josep M.ª Estasen era l'únic dels companys que hi havia pujat, però el dia abans s'havia torçat el peu de mala manera i em va deixar passar al davant a mi. De totes maneres, el guia fou ell, car sense els seus crits i les seves ordres jo no hauria sabut què fer de la corda ni com posar-la (aquesta vegada dúiem corda de debò, encara que quasi tots haurien pujat perfectament sense necessitat de posar-la).

Durant la pujada vaig tenir la poca traça d'agafar-me a una pedra que no estava ferma; la pedra va caure i la vaig aguantar amb el genoll perquè no fes mal als qui venien darrera. Com que la pedra era bastant grossa i jo no estava gaire còmoda en la meva posició de cigonya, vaig cridar la meva germana Núria perquè m'ajudés a tirar-la cap a l'altra canal. Amb tot això els altres estaven molt endarrera, i mentre desfèiem camí per anar allà on havíem deixat posada la corda, bastant més avall, veiérem que En Rifà - una mica atabalat i volent seguir les instruccions de l'Estaten, que li deia que no deixés la corda - creia que el més segur per a no perdre-la era donar-se una volta al coll amb ella. Entre l'atac de riure que ens va agafar en veure aquesta innovació en la tècnica de la corda i l'esforç que fèiem per reprimir-lo, ens quedàrem agafades a la roca sense anar ni amunt ni avall; per mi, aquest va ésser el moment més difícil.

El camí que férem durant aquesta segona ascensió és més fàcil de fer i més fàcil de recordar que no pas el de l'altra vegada; pu-

jàrem primer per una canal senzilla, algunes estones per roca i altres per herbei. En acabar aquesta canal tiràrem cap a la dreta; fou potser el passatge més difícil, perquè cal seguir una petita cornisa, baixar cosa de tres metres i tornar-los a pujar; després seguirem remuntant-nos sense dificultats fins a trobar la cresta que separa les dues canals. Aleshores traspassàrem a la del costat, que era la mateixa que havíem seguit dos anys abans; però hi sortírem ja a poca distància del cim, del qual només ens separaven uns metres d'herbei de pujada senzilla. La sensació d'arribar en un cim és sempre deliciosa, sobretot per a un «passarell» com jo que encara pot comptar amb els dits els cims assolits. El dels Encantats té una vista interessant i bonica, i en poguérem fruit molta estona, perquè feia un dia esplèndid i ens sobrava temps. Des d'allí veírem les excursions dels dies anteriors en les muntanyes que ens rodejaven, i als nostres peus, vora de l'estany de Sant Maurici, la blancor de les tendes del campament escampades pel bosc.

Recollírem els papers del pot de llauna i deixàrem un quadern al seu lloc; després emprenguérem la davallada, la qual no tingué tampoc cap dificultat i fou amenitzada amb les exclamacions de l'Estasen cada vegada que posava el peu adolorit a terra i els seus cridots quan no ens agafàvem a la corda, que, per la meua part, em feia més nosa que servei. Aquesta segona excursió als Encantats em va agradar potser més encara que la primera. Espero no trigar gaire a repetir-la.

MARIA DE QUADRAS

28 - 9 - 1932

Exposició fotogràfica «La nostra gent»

ORGANITZADA per la Secció de Fotografia es va celebrar una exposició sota el títol «La nostra gent».

Molts socis del CENTRE varen contribuir a l'èxit d'aquesta exposició.

Vàrem escollir el títol «La nostra gent», perquè el valuós i agraït concurs dels amics, en aportar material divers sota l'aspecte de tipus de la nostra terra ens hi va induir. Amb el nom de tipus de la nostra terra, és costum de cercar-hi només la nostra pagesia, i en

aquesta exposició vàrem anar més enllà. Tot i adaptant-nos en la presentació d'aquests tipus, sempre de ben veure i bastant negligits en la realitat, en presentàrem d'altres de ciutat, i àdhuc ens endinsàrem una mica dintre del camp del folklore.

Això no vol dir que ens allunyem de l'aspecte etnogràfic, ans al revés. Volem que les manifestacions de la nostra terra tinguin la màxima expansió; pretenem donar-la a conèixer a través de les diverses modalitats dels seus components.

La perspectiva universal de la cultura ha fet displicents molts elements del nostre poble. Les nostres joves generacions, fins a cert punt, tendeixen a viure una mica massa allunyades de la terra. La reacció que es deixa sentir a certes esferes contra el *ruralisme*, que en les seves baixes manifestacions no és altra cosa sinó el *pagesisme* pintoresc i superficial, ha desviat massa de l'estudi i observació dels aspectes del viure senzill i extraurbà, ha fet oblidar la necessitat que tenim de conèixer-lo en totes les seves manifestacions.

Aquell excursionisme del darrer terç del segle passat, a mercé del qual fou fundat el nostre CENTRE, per tares que tingués, generalment pròpies de l'època, va fer el gran servei de crear un corrent d'intercomunicació entre la ciutat i les comarques, i d'aquestes entre elles.

Nosaltres, en aquesta exposició, presidida pels benemèrits fundadors del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, tenim la gosadia de seguir el corrent d'intercomunicació, en tant que aquest corrent es refereix a la gent de la nostra terra. Heus ací el motiu de la presentació de les fotografies exposades al salonet de la Secció.

Tanmateix és una delícia de conèixer la nostra gent. Tant de bo nosaltres tinguéssim l'avinentsa de poder-la presentar ben determinada, la nostra gent, amb totes les característiques pròpies i a través de les seves activitats. Amb aquesta exposició no presentem una obra completa, però tenim la pretensió de presentar un bon tast de les característiques i activitats de la nostra gent.

Així contribuïrem més i més a estendre la coneixença de la nostra terra, d'aquesta terra esquerpa per fora, amorosa per dins, que és especialment acollidora fins per als qui van a trobar-la després d'haver passat els anys millors de llur vida desconeixent-la i, de vegades, menyspreant-la. Per a aquests fills pròdigs són més rics els paisatges, més daurades les velles pedres, més clara la llum de les altes muntanyes.

Certament, és una vergonya de deixar passar els anys de la vida sense fer la coneixença directa i personal, diguem-ho així, dels

bells indrets naturals de la nostra terra, dels seus monuments artístics i històrics i de la gent que hi viu.

Per a l'excursionista sempre és hora oportuna de girar els ulls amb amor filial envers la visió de la terra que ens envolta i ens aguanta i ens nodreix i ens inspira. Sempre és hora oportuna de fer coneixença amb la nostra gent, lligats els uns i els altres per la sang i per la nostra genealogia.

Aquesta coneixença, amb totes les seves falles, portà la Secció de Fotografia a organitzar aquella exposició.

F. BLASI I VALLESPINOSA

Jaume Bofill i Mates

QUAN aquestes ratlles vegin la llum, farà un any - diada de Sant Jordi - que el senyorívol poeta i mestre del bell parlar, traspassat suara, amb la galania de la seva oratòria exquisida en una lloa magnífica de la figura cavalleresca del Patró de Catalunya, col·laborava a la Festa anual del nostre CENTRE. Aquesta aportació de Jaume Bofill i Mates en festa per a nosaltres tan senyalada és una mostra del lligam espiritual que ens unia; perquè de lligams materials fóra sobrer parlar-ne, ja que familiars seus són estimats consocis nostres.

L'obra del poeta també ens afecta, com afecta tots els excursionistes. Bofill i Mates ha cantat el Montseny en moltes de les seves poesies. *La Muntanya d'Ametistes*, *Selvatana Amor* i *Ofrena Rural* - que publicà amb el pseudònim de *Guerau de Liost* - són aplecs de rimes d'inspiració montsenyenca, i com el Montseny és la muntanya que ha exercit una major influència en el desvetllament de l'excursionisme de la nostra terra, per això gran part de la producció poètica de l'illustre desaparegut entra de ple en la bibliografia excursionística.

Triem a l'atzar una breu composició mostradora de l'obra montsenyenca del poeta que acaba de deixar-nos.

La font de Sant Marçal

*Déu te guard, vianant! Que t'imposi el Montseny
una mica d'amor i una mica de seny.
Ací tens un pedris clapissat de falzia.
Ací tens una font que parlar-te podria.*

*La virtut del Montseny és aquest rajoli
que d'avets i de faigs la fullaca esbandí.
La virtut del Montseny es congria a l'altura.
Per ço té aquesta font una ullada tan pura
i la seva canal dóna l'eco planyent
de la fusta del bosc torturada pel vent.*

Aquests pocs versos tenen la virtut de mostrar-nos en síntesi, la compenetració cordial i comprensiva de Jaume Bofill i Mates amb la muntanya; i d'agermanar-nos tots els excursionistes amb l'esperit de l'obra d'aquell. Qui vulgui sentir del Montseny la seva recòndita bellesa, que s'emporti a la motxilla un dels susdits volums de poesies de Guerau de Liost, i en la calma de la muntanya el llegeixi.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA ofrena aquestes ratlles de recordança i agraïment a la memòria del Poeta.

VI Saló Català de Fotografies de Muntanya

El dia 5 de maig, en comptes del de la diada de Sant Jordi, va ésser inaugurat aquest Saló fotogràfic, que continua mantenint l'interès dels amants de la fotografia de muntanya, des de la primera manifestació. El petit retràs sofert en preparar-lo té per causa l'organització dels darrers campionats d'esquí i la proximitat de la Setmana Santa, que dispersa per la muntanya la major part dels elements que cooperen a l'activitat del CENTRE en aquest aspecte.

L'aportació d'obres en quantitat, fou semblant als darrers anys. Després de la tria per a ajustar-les a les bases reglamentàries, es penjaren 125 fotografies. Foren exposades, fora de concurs, 21.

El Jurat qualificador, integrat pels senyors Salvador Forcada, Frederic Juandó, Joan Nonell, Josep M.ª Guilera i Lluís Estasen, decidí adjudicar els premis, com a resultat d'una laboriosa eliminació, de la manera següent:

Medalla d'Or, al núm. 73, que representa «El Tobazo», d'A. Grasa i Sancho. Excepcional contrallum, repartit a parts massa igua-

lades entre els núvols i la neu, en qualitats semblants. Amb aquests elements de coloració tan escassa, produeix un bromur de superior factura. Un halo solar a l'extrem superior pertorba quelcom la finor de detall de la prova.

Medalla de Vermeil, al núm. 15, per motiu «El Pas de la Casa», d'Ernest Mullor. Fotografia total de neu, sense horitzons. Ondulacions de neu, un pont de fusta, unes petjades delicades en primer pla, amb grans ombres creuades, dins un estil correcte. Excel·lent troballa. Bon esperit fotogràfic.

Medalla d'Argent, al núm. 33, prova «Tiro Tirso», d'Angel Tre-saco. Gran fotografia de muntanya, artística per la variació de llums i termes. Cresta de roca, neu, núvols i horitzó. Fotografia didàctica de gran equilibri, el millor que pot fer l'excursionista fotògraf. Detall en les ombres com a plena llum. Massa ben centrada.

Primer accèssit, a la prova núm. 42, d'Albert Oliveras i Folch. Fotografia senzillíssima, de semblança japonesa. Un primer terme triat i una gradació de tons en colors clars, com a fons. Línies convergents al cim de l'Agulla, com una fórmula matemàtica. Prova massa grisa.

Segon accèssit, a la fotografia núm. 71, sota el títol «Campeonato», d'A. Grasa i Sancho. L'única prova premiada on es veu vida humana. Magnífica reproducció fotogràfica, contrallum i, potser, amb detall excessiu que donaria lloc a descompondre-la en diverses bones proves fraccionàries.

Tercer accèssit, al núm. 70, «Hielo», del mateix autor, A. Grasa i Sancho. El bosc de fons, massa empastat, priva a aquesta composició de la millor classificació a què podia aspirar. Plans propers molt treballats per les ombres sobre la neu. El relluir de la neu acusa un gran cop d'ull.

La feina del Jurat ha estat difícil, puix el promedi de qualitat és cada any superior. El premi de dificultat muntanyenca, no ha estat adjudicat.

Com a comentaris finals podem dir que el nombre de participants ha crescut, encara que amb menys proves per expositor; manca d'uniformitat en els muntatges, que dificulta la formació del Saló; una excel·lent col·lecció d'aspectes de Sant Llorenç del Munt de Joan Pineda i Juncosa; un treball a fer per tal d'augmentar el sentit fotogràfic de molts expositors o dels qui no s'atreveixen a esser-ne. A voltes, un gran motiu no fa més que una mitjana fotografia, per defecte de lleis de composició o per manament de manipulació.

Cl. J. Nonet

MIRAVET. OPLINT CÀTERES A L'EBRE.
DE L'EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES «LA NOSTRA GENT»

Cl. F. Blasi

SANT JULIÀ DE VILATORTA. UN TERRISSAIRE TREBALLANT AL TORN.
DE L'EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES «LA NOSTRA GENT»

PRIMER PREMI: MEDALLA D'OR

OS. A. GRASA
EL TOBAZO

DEL VI SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA

SEGON PREMI: MEDALLA DE VERMEIL

DEL VI SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA

Ol. E. Muller
PAS DE LA CASA

U. A. TRESBO

TERCER PREMI: MEDALLA D'ARGENT

TIRO TIRSO. PÍCS D'EUROPA

DEL VI SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA

C. A. OLIVETAN

PRIMER ACCÈSSIT

AGULLA DEL DRU

DEL VI SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA

CRÒNICA

CENTRE

JOAN ROIG I FONT (4 de maig de 1870 - † 1 d'abril de 1933).—Si alguna vegada les paraules de costum «és una pèrdua irreparable» aplicades a un desaparegut del món dels vivents, tenen un sentit de sinceritat, és ara en ocasió del traspàs del nostre dilecte company En Joan Roig i Font (a. C. s.).

El CENTRE ha de lamentar el buit que s'ha produït entre els qui més contribuïen al seu enaltiment, amb una actuació constant i abnegada, puix En Roig i Font era un treballador infatigable, i a la vegada un devotíssim fidel als nostres ideals, als quals ofrenava els millors fruits de la seva intel·ligència. La seva característica modèstia era vençuda per la seva gran bonesa, que li obligava a respondre sempre als requeriments de col·laboració a les nostres tasques.

En donar compliment a un deure, tan ineludible com dolorós, de dedicar aquest record a l'amic Roig, el CENTRE s'associa al condol que a tots ha causat, i d'una manera particular testimonia al nostre company En Gabriel Roig i Font la veritat dels nostres sentiments, tot retreient que fou en les excursions i viatges del seu germà el seu constant company.

Des de l'any 1904, en què En Joan Roig i Font va ingressar al CENTRE, fins que va finir, la seva actuació no va sofrir minves de cap mena. És copiosa la tasca d'excursionista, que no fou mai d'un desvagat - rodamón - sinó profitosa, com ho demostren les conferències i les relacions detallades i plenes d'interès que s'han publicat en aquest BUTLLETÍ. Resultat de les seves excursions per tot Catalunya són a més les col·leccions fotogràfiques de gairebé totes les imatges de la Mare de Déu i les

Creus de Terme que s'hi veneren i conserven.

En Joan Roig i Font no es limità a excursionar per la nostra terra, sinó que portat per l'afany d'illustrar-se en l'Arqueologia i les Belles Arts, recorregué els llocs més notables de la nostra Península i gairebé totes les capitals d'Europa on es guarden els tresors de la nostra civilització, i el portaren, a més, els seus afanys d'illustració, a conèixer les històriques ciutats mortes de l'Alt i Baix Egipte, de Palestina i Síria, visità Constantinoble, Rodas, Esmirna, etc. Peregrinà també per la Grècia, i completà els seus estudis de l'antiguitat clàssica en viatjar per les contrades nord africanes, on la Roma imperial deixà meravelles incomptables.

Volgué el nostre desaparegut company completar el seu merescut títol d'excursionista, *modo antiguo*, en el seu viatge al Cap Nord.

Resultat de tan intensa i extensa actuació és la copiosíssima col·lecció de treballs publicats o inèdits que escrigué En Roig, sobrepassen a més de quaranta monografies. I encara en els últims que precediren a la seva darrera malaltia escrigué la recensió d'una excursió a Montmagastre, expressament escrita per al nostre BUTLLETÍ, i que ens honorem publicant-la en el número vinent.

P. C. i G.

Secció de Fotografia

EXPOSICIÓ «LA NOSTRA GENT».—El dia 9 de març, fou inaugurada al local del CENTRE una exposició de fotografies sota el títol «La nostra gent».

Prèviues unes paraules del President de la Secció - que donem en un altre lloc del BUTLLETÍ - hom va

procedir al «versinatge» de l'exposició.

En ella hi havia importants aportacions dels nostres consocis i amics senyors Flaquer, Bergnes, Fontanet, Blasi, Dasca, Nonell, Oliveras, Xicart, Vilaseca (Enric), Vilaseca (Josep M.^a) i Roca, les quals foren força celebrades pel nombrós públic que assistí a l'acte, i pel que durant els dies que va restar oberta la va visitar.

Aquesta exposició es veié augmentada amb l'aportació d'escaients fotografies graciosament cedides per la benemèrita institució «La Masia Catalana». Amb aquesta valuosa ampliació de documents, la nostra exposició es veié considerablement valoritzada.

EXCURSIONS EFECTUADES. — Durant aquest mes aquesta Secció ha realitzat les següents excursions: dia 2, a Matadepera, l'Ubac i Vacarises; dia 9, a collet de Sant Agustí, ermita de Sant Salvador, castell d'Orís i Torelló; dies 15, 16 i 17, a Tortellà, Guitarríu, Bassagoda, Sant Aniol, Talaixà i Oix; els mateixos dies, un altre grup, de Girona a Olot, per Bascaró; dia 23, a Poblet (excursió fotogràfica); el mateix dia 23, un altre grup a Castellar, castell de Puig-sacreu, Farell i Caldes.

Com de costum, tots els dijous s'han celebrat sessions en les quals han estat projectats clixés de diversos socis de la Secció.

Secció de Geografia i Geologia

L'INSTITUT DE GEOGRAFIA ALPINA, DE GRENOBLE, A CATALUNYA. — Aquesta Secció va tenir cura de l'organització material i científica de la visita que, patrocinada per la Generalitat de Catalunya, va efectuar a la nostra terra, durant els dies de Setmana Santa, l'Institut de Geografia Alpina de la Universitat de Grenoble.

Els excursionistes francesos, que depassaren la trentena, varen ésser rebuts per elements de la Secció, a Figueres, on arribaren el Diumenge de Rams.

L'itinerari seguit pels professors i alumnes francesos fou el següent: Figueres, Empúries, Sant Sebastià, Palafrugell, Girona, Olot, Vic, Moià, Manresa, Súria, Igualada, Cervera, Tàrraga, Tremp, Torre de Cabdella, Lleida, Reus, Cambrils de Mar, Tarragona, Sitges, Vilafranca del Penedès, Terrassa i Barcelona.

Varen visitar diversos monuments i centres industrials, i foren obsequiats pels ajuntaments de les poblacions del trajecte.

Sortiren de la nostra Ciutat agraïts de les atencions rebudes, amb l'express de les dues de la tarda del dissabte de Glòria.

LA DIVISIÓ TERRITORIAL DE CATALUNYA. — El nostre President i Vice-President de la Ponència per a la Divisió Territorial de Catalunya, senyor Pau Vila, volgué reservar les primícies d'aquest tema ple d'actualitat per a la tribuna del CENTRE, i el desenrotllà el divendres, dia 21 d'abril, davant d'un públic interessat en seguir de prop la paraula del conferenciant. Altrament, la conferència fou radiada. No recensionem el contingut per quant en els punts més essencials fou resumida pel mateix conferenciant en l'article que, amb el mateix títol, publicàvem en el nostre número del mes passat.

L'ARC TECTÒNIC BÈTICO-RIFENY. — A invitació d'alguns membres del CENTRE, el doctor Russo, director de la Secció Hidrogeològica de l'Institut científic Xerifià, de Rabat (Marroc francès), el dia 8, donà una interessant conferència sobre a tectònica bètico-rifeny, i tractà sobre el tema: «L'arc mystérieux des Colonnes d'Hercule».

El doctor Russo exposà que les més recents recerques sobre la regió bètico-rifeny, especialment les de Blumenthal, Fallot, Marín, i les seves en particular, han permès demostrar quina és la constitució de «L'Arc misteriós de les Columnes d'Hèrcules». El que ell volia mostrar en la conferència no era, però, la constitució, sinó la història d'a-

quest arc, en quant les més recents descobertes sobre la tectònica general permet de reconstituir-la.

Tot seguit donà una breu idea del seu mètode de determinació dels desplaçaments probables dels continents, aplicant-lo a l'Arc bètico-rifeny. Va fer veure que la formació d'aquest arc és el resultat més occidental dels moviments de l'Àfrica vers el NW., i de l'Àsia vers el SE., que han desenvolupat i plegat sobre elles mateixes les serralades Alpina i Dinàrica. L'arc bètico-rifeny no és més que la resultant de plects reflexos amb convexitat occidental, nascuts a conseqüència d'una empenya al buit, vers el sinclinal atlàntic, de plects orientals EW., seguint la concepció de Staub. Aquests plects se segueixen a Àfrica del Nord i a Espanya meridional. L'enfonsament de Gibraltar ha tallat en dues parts aquest arc tan notable i interessant.

La conferència, que fou il·lustrada amb projeccions de diagrames i esquemes, fou seguida amb molt d'interès per la selecta concurrència que hi assistí.

Secció d'Esports de Muntanya

TRAVESSIA DE NÚRIA A VALLSABOLLERA, AMB ESQUÍS.—Amb l'intent d'anar a la Molina, el dia 25 de març a les 6 h. 15 m. sortiren de Núria, Mercè i Maria de Quadras, Carmelita Armangué, Ignasi de Quadras, Pere Vives, Felip Bastos i Josep Maria Nubiola.

El temps es mantingué molt bo tota la pujada, exceptuant el cim del Puigmal Davallaren al Pas dels Lladres amb els esquís a coll, puix hi havia claps de neu molt dura. La boira anà baixant i a Puig de Dòrria els cobrí per complet. Des d'aleshores a penes veieren a més enllà de vuit metres.

Sense saber com, es trobaren a la vall de Vallsabollera on pogueren fer encara una bona esquuada.

Després de dur tres quarts d'hora els esquís a l'espatlla, arribaren al poble a les 5 de la tarda. En cotxe

pogueren arribar el mateix vespre al Xalet de la Molina.

VI SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA.—A part donem una impressió crítica d'aquest Saló anual. Ací només volem fer constar el nom dels concurrents expositors amb el nombre de proves que hi tenen:

Josep Barrillon, 3; Ramon Espanyol, 2; Marcel Giró, 3; Calixt Ortega, 1; Emili Tintoré, 1; Joan Roig, 4; Ernest Mullor, 6; Arnaldo de España, 6; Angel Tresaco, 3; Juan Díaz Duque, 5; José M.ª Simancas, 3; Lluís Corbella, 1; Albert Oliveras i Folch, 5; Jaume Morrell, 1; Joan Pineda i Juncosa, 11; Enric Bufill, 6; Josep Cahué, 4; Josep Bril, 4; A. Grasa i Sancho, 6; Jaume Morell, 2; Ramon de Semir, 3; Josep M.ª Nubiola, 4; Antoni Avilés, 2; Pau Bargueño, 6; Pilar Q. de Caralt, 7; Delmir de Caralt, 1; Fèlix Turull, 6; Ramon Godó, 1; Antoni Buil, 1; Pau Badia, 1; Joan J. Gómez, 3; Josep Ventura, 4; Pep Rovira, 2; Cels Gomis, 3, i Pere Agraz i Cros, 4.

Les fotografies presentades per tots els expositors sumen 125, que junt amb 21 fora de concurs fan un total de 146 proves.

IMPRESSIONS ÍNTIMES D'UN CAMPAMENT D'HIVERN.—El dia 28, el soci senyor Josep Gallart donà una conferència sobre el campament que aquest hivern quatre amics varen efectuar a Malniu (Maranges).

En començar féu una detallada relació dels minuciosos preparatius d'aquest camping hivernenc.

La segona part de la conferència fou la narració dels incidents, anècdotes i impressions de diversos dies de viure dins la tenda, damunt la neu i amb temperatures de -14° . L'estil planer del recitat, constellat de fi humorisme satisfé força als concurrents a la conferència, la qual confiem publicar aviat en aquestes pàgines.

CURSES D'ESQUÍS.—Completem ara els resultats de les curses de la temporada d'esports de neu que ja và-

rem començar a publicar en el BUTLLETÍ corresponent al mes de març.

Al coll de Puimorens

5 i 6 de març

«Ski Club Catalan» de Perpinyà va organitzar uns concursos els quals comprenien una cursa de fons i unes altres de baixada i *slalom*. Una part dels nostres corredors de fons va traslladar-se a Puimorens i participà en les curses, però només es va classificar en la de fons, puix en la baixada un error manifest en el cronometratge féu optar finalment els organitzadors a anullar la classificació que havien establert.

En la cursa de fons concorregué un escollit lot de bons esquiadors del Midi i catalans, i s'obtingueren els següents resultats:

		h.	m.	s.
1	G. Andrau Toulouse	1	27	55
2	Savignac Saint-Girons	1	29	20
3	E. Mullor C. E. C.	1	30	14
4	A. Signorel Toulouse	1	31	32
5	J. Arlaud »	1	33	18
6	Champrenaud (Toulouse); 7, Giralt (Font-Romeu); 8, Ribell (Font-Romeu); 9, Josep M. ^a Nubiola (C. E. C.); 10, P. Vives (C. E. C.), fins a 16 classificats dels 27 sortits. A remarcar les retirades produïdes per la neu glaçada, que ens privà de millorar la nostra classificació en els equips. Amb tot el CENTRE obtingué el segon lloc, darrera l'«Ski-Club Toulousain», el qual va presentar-se <i>au grand complet</i> .			

Cursa Comarcal

12 de març

Copes CENTRE ÈXCURSIONISTA DE CATALUNYA i Josep M.ª Guilera

Per fi es pogué disputar per primera vegada aquesta cursa, creada expressament per a fomentar l'esquí de competició entre els esquiadors de la nostra zona pirenenca. 25 concursants, en representació de cinc pobles, volgueren respondre a la crida del CENTRE i forniren una lluita ben animada per tal d'obtenir els premis destinats als equips i al guanyador individual.

Sota un cel cobert i a estones amb

borrasques de neu la cursa es descabdellà en uns 4 quilòmetres entorn de Font Canaleta. Els resultats foren els següents:

1	V. Roca	Vic	34 m. 20 s.
2	Vandrieche Puigcerdà		34 » 36 »
3	Ll. Soler		35 » 05 »
4	F. Pantebra	Vic	35 » 49 »
5	J. Pagès	Berga	35 » 58 »
6	J. Solanas		36 » 03 »
7	J. Badia		36 » 58 »
8	M. Illa	Vic	37 » 25 »
9	J. Raurell		38 » 01 »
10	J. Gudiol		38 » 07 »
11	J. Gatiús		38 » 08 »
12	J. Soler	Berga	38 » 37 »
12	J. Muntanyà		38 » 37 »
14	J. Roque	Manlleu	38 » 47 »
15	R. Bayés	Vic	39 » 05 »
16	M. Monteau	Berga	40 » 06 »
17	R. Casals	Puigcerdà	41 » 20 »
18	J. Llambés		42 » 07 »
19	J. Perial	Berga	42 » 08 »
20	J. Salarich	Torelló	43 » 35 »
21	R. Viñeta		45 » 03 »
22	J. Bartrulí	Vic	45 » 41 »
23	J. Rifà	Manlleu	47 » 22 »
24	Ll. Safont	Berga	53 » 07 »
25	J. Rifà	Manlleu	57 » 00 »

Classificació per equips:

1	Vic	{ 34 m. 20 s. 35 » 49 » 37 » 25 » }	107 m. 34 s.
2	Berga	{ 35 m. 58 s. 36 » 03 » 36 » 58 » }	109 m. 59 s.
3	Puigcerdà	{ 34 m. 36 s. 35 » 05 » 41 » 20 » }	111 m. 01 s.
4	Manlleu. 5 Torelló.		

El xallenge del CENTRE enguany s'atorga als esquiadors de Vic, i la copa individual a Ventura Roca de la mateixa ciutat.

Els resultats d'aquest primer any faran que en anys successius la Secció intensifiqui encara més la seva campanya pro-esquís comarcal.

Cursa d'Alta Muntanya

Xalet de la Molina-Puig d'Alp-Coll de Pal-Puigllança-Font Canaleta
2 d'abril

Copes Lluís Bertrand i E. Orfila.

Amb un temps immillorable pogué celebrar-se enguany aquesta

prova tan interessant, la qual feia alguns anys que no s'havia pogut celebrar. Fou la darrera jornada esportiva de l'any a la Molina i constituí una demostració del progrés que els nostres corredors han efectuat en aquests darrers temps.

L'equip Andreu-Mullor establí el nou rècord del circuit amb el temps

excellent de 2 h. 39 m. 15 s mentre que els seus contrincants més directes Guasch-Roig efectuaven la pujada al cim de Puig d'Alp des del Xalet de la Molina en 1 h. 32 m. 44 s., i s'adjudicaven els premis oferts per E. Orfila.

Els resultats parcials i totals foren els que segueixen:

Número d'ordre de sortida	EQUIP	Entitat a què pertany	TEMPS PARCIALS			TEMPS TOTAL
			Puig d'Alp	Puig Llana	Font Canaleira	
			h. m. s.	h. m. s.	h. m. s.	h. m. s.
1	{ Ernest Mullor. . . }	C.E.C.	1 33 10	0 49 00	0 17 05	2 39 15
	{ Joan Andreu . . . }					
2	{ Joan Roig . . . }	C.E.C.	1 32 44	0 49 39	0 18 43	2 41 08
	{ Enric Guasch. . . }					
3	{ Domènec Aiximeno }	C.M.B.	1 46 00	1 54 15	0 21 47	3 02 02
	{ Angel Guerrero. . }					
4	{ Manuel Argueta. . }	C.M.B.	1 46 50	1 05 50	0 32 12	3 24 52
	{ Pere Agras . . . }					
5	{ Josep Miret. . . }	C.E.R.C.	2 03 50	1 44 15	0 58 35	4 46 25
	{ Manuel Lluch. . . }					
	Un equip retirat					

Cursa descens Noucreus-Núria 9 d'abril

Novament organitzada pel «Centre Excursionista Rafel de Casanova» i favorescuda per una neu ideal en qualitat i en quantitat, aquesta cursa aplegà 64 concursants, entre els quals hi havia 3 senyoretes.

Els corredors del CENTRE obtingueren un brillant triomf col·lectiu, i els temps de la diada produïren veritable sensació, tenint en compte el recorregut superior a 3 quilòmetres i a 700 metres de desnivell.

Heus ací els resultats:

1	M. Dubini	C. E. C.	3 m. 06 s.
2	Ll. Rigat	»	3 » 07 »
3	R. Beran	C. M. B.	3 » 16 »
4	C. Bertrand	C. E. C.	3 » 18 »
5	J. M ^a Guilera	»	3 » 24 »
	L. Marnet	militar	3 » 24 »
7	R. Monneuse	C. M. B.	3 » 33 »
8	E. Mullor	C. E. C.	3 » 48 »
9	J. M ^a Nubiola	»	4 » 11 »
10	X. Vilaró	»	4 » 13 »

fins a 51 classificats.

Fora de concurs el professor de Núria senyor Casparis va baixar en 2 m. 56 s.

Classificació femenina

1	C. Vinaux	indep.	10 m. 05 s.
2	L. Marnet	C. E. C.	10 » 31 »
3	C. Par	»	11 » 15 »

La Copa per equips correspon al CENTRE, en lluita amb corredors de dotze entitats representades.

Campionat de Catalunya de Salts 9 d'abril

Copa Patronat Nacional de Turisme.

No havent-se pogut celebrar aquest Campionat en el trampolí de la Molina en les dates primerament fixades, s'acordà fer-ho a Núria, i utilitzar el trampolí allí existent, convenientment preparat i millorat. La manca d'una inclinació suficient no permeté que se superessin les marques obtingudes a Font Canaleta durant els entrenaments efectuats aquest hivern. Amb tot el concurs

palesà el millorament dels nostres saltadors, i fa que hom pugui esperar ben animat els Campionats de Salts de l'esdevenidor

Lluís Rigat és el campió de Catalunya d'enguany i el seu títol ha estat obtingut netament. Els jutges establiren aquesta classificació:

1	L. Rigat	C. E. C.	288.6	punts
2	M. Argueta	C. M. B.	220.2	»
3	O. Canals	C. E. C.	208.6	»
4	J. M. ^a Nubiola	»	198.6	»
5	X. Vilaró	»	172.0	»
6	C. Bertrand	»	168.0	»
7	J. Boix	A. E. P.	166.3	»
8	E. Mullor	C. E. C.	162.0	»
	L. Marnet	»	140.0	»
9	E. Bachs	»	140.0	»
11	P. Agraz	C. M. B.	134.0	»
12	R. Monneusse	»	126.0	»
13	J. Benavent	»	116.0	»
14	E. Guasch	C. E. C.	108.0	»

Salt més llarg: 16 metres.

Cada concursant efectuà 3 salts

*Primers Campionats Catalans
de descens i slalom (combinats)*

23 d'abril

Copes Companyia Ferrocarrils de Muntanya, Santuari de Núria i Hotel Núria.

La Secció després d'haver introduït l'esport de l'esquí a Catalunya ha volgut continuar posant-lo a l'ordre del dia, estant amatent a recollir i inculcar les noves tendències d'aquest esport. Fidel a aquesta consigna va incloure en el calendari d'aquest hivern l'organització d'uns Campionats de descens, segons la fórmula i reglaments de la FIS (la traducció dels quals fou publicada per primera vegada en el BUTLLETÍ de març).

D'acord amb aquestes disposicions els Campionats havien de comprendre una cursa de baixada i una altra de *slalom*.

Per a la cursa de baixada s'escollí el trajecte Puigmal-Núria, si no en la seva integritat absoluta, en una gran aproximació, puix la sortida tingué lloc sota mateix del cim del Puigmal, i l'arribada a pocs minuts del pla del Santuari, amb la qual cosa el desnivell efectiu superava

els 800 metres, i amb un recorregut al voltant dels 4 quilòmetres.

Amb un dia serè, però de temps fred i ventós, i amb una lleugera capa de neu nova en la part alta, els corredors tingueren l'audàcia de llançar-se a dret fil pels pendents més redreçats. Alguns d'ells establiren uns temps que pocs anys enrera haurien semblat impossible. En la cursa de baixada el nostre consoci l'italià E. Dubini palesà una altra vegada la seva superioritat en ésser el guanyador absolut de la jornada.

Els resultats de la cursa de baixada foren els que ací consten:

1	E. Dubini	C. E. C.	4 m.	11 s.
2	E. Mullor	»	5 »	45 »
3	C. Bertrand	»	6 »	45 »
4	Ll. Rigat	»	6 »	49 »
5	L. Marnet	soldat	7 »	47 »
6	R. Berau	C. M. M.	8 »	45 »
7	Argueta	»	9 »	15 »
8	O. Canals	C. E. C.	9 »	19 »
9	Ll. Masolior	soldat	10 »	15 »
10	A. Figueras	C. E. C.	10 »	54 »
11	R. Camps	A. E. C.	10 »	55 »
12	J. Roig	C. E. C.	10 »	56 »
	X. Vilaró	»	10 »	56 »
14	P. Vives	»	11 »	22 »
15	F. Rovirosa	»	11 »	24 »
16	J. Sallent Pedraforca	»	11 »	47 »
17	F. Barri	C. E. S.	12 »	07 »
18	J. Barri	C. A. N.	13 »	56 »
19	Monneusse	C. M. M.	15 »	38 »
20	I. Folch	C. E. C.	16 »	18 »
21	O. Carrasco	»	16 »	28 »
22	J. Mullor	»	17 »	52 »
23	J. Font	C. E. G.	19 »	57 »
24	E. Bachs	C. E. C.	21 »	12 »
25	J. M. ^a Nadal	»	22 »	05 »
26	J. Miret	C. E. R. C.	24 »	21 »
27	C. Spitzer	C. A. N.	28 »	29 »
28	E. Usandizaga	soldat	29 »	50 »
29	J. Bover	C. E. C.	34 »	33 »
30	M. Matheu	»	38 »	46 »
31	Tarrés	C. E. R. C.	42 »	10 »
32	J. Folch	C. A. N.	45 »	45 »

Els 15 primers classificats foren seleccionats per a la prova de *slalom*, la qual es descabdellà per un recorregut excel·lentment senyalat.

El resultat definitiu de les dues voltes fou:

1	Manuel Dubini	1 m.	35 s.	4/5
2	Lluís Rigat	1 »	51 »	4/5

3 Ernest Mullor	1 m. 58 s.
4 Leo Marnet	2 » 08 » 1/5
5 Rolf Beran	2 » 22 » 3/5
6 Carles Bertrand	2 » 40 » 4/5
7 Oriol Canals	2 » 48 »
8 Manuel Argueta	2 » 54 » 4/5
9 Romà Camps	3 » 46 » 2/5

Els sis restants abandonaren.

Per a la puntuació del Campionats catalans i descomptats els temps dels corredors estrangers, segons la fórmula de la FIS, s'establí com es detalla a continuació:

Cursa de baixada

1 Ernest Mullor	100 punts
2 Carles Bertrand	85.19 »
3 Lluís Rigat	84.37 »
4 Leo Marnet	73.87 »
5 Manuel Argueta	62.18 »
6 Oriol Canals	61.73 »
7 Romà Camps	52.41 »

Cursa de Slalom

1 Lluís Rigat	100 punts
2 Ernest Mullor	94.69 »
3 Leo Marnet	87.18 »
4 Carles Bertrand	69.52 »
5 Oriol Canals	66.53 »
6 Manuel Argueta	63.96 »
7 Romà Camps	49.39 »

Resultats combinats:

1 Ernest Mullor	97.345 punts
2 Lluís Rigat	92.185 »
3 Leo Marnet	80.525 »
4 Carles Bertrand	77.355 »
5 Oriol Canals	64.130 »
6 Manuel Argueta	63.070 »
7 Romà Camps	50.900 »

En resum, aquesta jornada, que va clausurar la darrera temporada de curses d'esquís, constituí un bell punt de partida per a noves organitzacions semblants. Com a resum d'aquesta cursa Ernest Mullor fou proclamat Campió de Catalunya d'aquesta nova especialitat i s'adjudicà la copa de Santuari de Núria, mentre el segon classificat obtingué la donada pel senyor Montón, propietari de l'Hotel Núria, i Dubini, el millor home del dia, guanyà la copa dels Ferrocarrils de Muntanya.

Els cent metres llançats, a Núria 2 d'abril

Ja de temps uns quants companys de la Secció portaven la idea de re-

petir la prova dels 100 metres llançats, que tingué lloc a la Molina l'hivern de 1931. Per fi trobaren l'avinentesa el primer diumenge d'abril, i a tal efecte es traslladaren a Núria proveïts de cronòmetre, cinta mètrica, etc.

La neu, en un estat que es pot dir immillorable (glaçada amb una lleugera capa fosa pel sol) ens permeté marcar la pista en els pendents del contrafort que separa les valls de Noucreus i Noufonts, sense necessitat d'atapeir-la.

La pista es composava d'uns 250 metres d'embalada amb una inclinació minvant progressivament des d'un 40 ‰ a un 32 ‰, continuava amb els 100 metres marcats (amb una inclinació al final d'un 25 ‰), per seguir després pel vessant esquerre de la vall de Noucreus, on, tot enfilant-se, es reduïa la velocitat.

El procediment emprat per al cronometratge fou el mateix que el de l'any 1931, és a dir, el cronometrador situat a la sortida dels 100 metres marcava l'entrada amb una bandereta. Actuà de cronometrador el conegut atleta Joan Serrahima, al qual hem d'agrair la seva cooperació.

Per a la prova s'utilitzaren tan solament esquís de salt, i s'efectuaren les baixades sense bastons.

Ja a les primeres proves es veié que se superarien de molt els promedis obtinguts l'any 1931. Hi contribuï l'estat de la neu i l'utilitzar esquís de salt, la qual cosa permeté de llançar-se a major velocitat amb molta més seguretat. Els resultats que donaren les proves són els següents:

L. Marnet	
1 C. Bertrand	3 s 2 a 112 500 k. h.
2 A. Figueres	3 » 3 a 109 090 » »
3 O. Canals	3 » 5 a 102 857 » »
4 Ll. Masoliver	3 » 6 a 100 000 » »

Aquests resultats ens fan esperar que en anys successius es podrà portar a terme amb regularitat aquesta prova i amb les majors garanties possibles, és a dir, mitjançant un cronòmetre elèctric.

Campionats d'Espanya

18 i 19 de març

Correspongué enguany la seva organització al «Club Alpino Español». Hi participaren els nostres companys Mullor, Andreu, Bertrand, Nubiola, Guasch i Rigat. El company Aristides Vallès hi assistí com a delegat. La cursa de fons no fou gens favorable als nostres representants, els quals hagueren de lluitar amb contrincants de categoria, al seu terreny i amb el fort *handicap* d'unes ceres poc ensopegades. El títol de Campió d'Espanya de fons fou guanyat pel corredor del Club organitzador senyor Josep Parra. Els nostres es classificaren en aquest ordre:

- 13 Enric Guasch.
- 18 Josep M.ª Nubiola
- 19 Emili Armengol
- 20 Ernest Mullor
- 23 Carles Bertrand
- 27 Joan Andreu

En la classificació per equips el CENTRE fou el tercer darrera el «C. A. Español» i «Peñalara».

En la prova de salts, segons el fall del Jurat, correspongué el títol a Manuel Pina, «Peñalara», davant de Ricard Urgoiti «C. A. E.», i seguit de Lluís Rigat i L. Marnet (3 i 4 respectivament). Aquest fall fou protestat immediatament pel «C. A. E.». Hom ignora en definitiva com s'ha resolt, puix el Club organitzador encara no ens ha tramès els resultats oficials.

Per escaure's enguany el XXV aniversari de la fundació del «Club Alpino Español» la Secció li féu ofrena d'una Copa d'Argent perquè fos disputada en una de les curses que amb aquest motiu ha organitzat.

Secció d'Arqueologia

RESTAURACIÓ DEL CLAUSTRE DEL MONESTIR DE BREDA.--Convidat per la Secció parlà sobre aquest tema l'arquitecte-director del Servei de Monuments històrics, senyor Jeroni Martorell.

Començà exposant la importància que han tingut les cases monacals, llocs de refugi de les ciències i de

les arts, i féu remarcar el paper primordial que representen els grans monestirs que tan íntimament estan lligats amb la Història de Catalunya. Resumí amb l'asseveració que Catalunya, sense Ripoll, Poblet, Sant Pere de Roda i d'altres, no fóra Catalunya. Per això té tantíssima importància conservar els monuments i les obres d'art, gloriós patrimoni nacional.

Recordà el que deia la Memòria de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1915, que es queixava dels elements oficials, els quals no feien res per a evitar l'enrunament i l'exportació dels elements artístics. Avui ja, per sort, la protecció del patrimoni artístic ha millorat molt a Catalunya. Els serveis de l'Estat contribueixen amb fortes quantitats i fan grans obres a Poblet, a Sant Pere de Roda, a Tarragona i a altres llocs; els serveis de la Generalitat a Sant Cugat, a Martorell i Banys àrabs de Girona; els «Amics de l'Art Vell» s'han superat a tot el que d'ells es podia esperar. Però, afegí el conferenciant, la Catalunya autònoma ha de fer i farà molt més.

El cas de la restauració del claustre de Breda és molt interessant perquè és feta per una entitat particular com «Amics de l'Art Vell», sostinguda amb quotes voluntàries i molt sovint modestes. Quatre anys de vida té l'entitat, que amb entusiasme emprengué tot seguit els serveis per als quals havia estat fundada; i són ja nombroses les restauracions i consolidacions que porta fetes; sense pretendre enumerar-les totes, esmentem alguns casos com Sant Pons de Corbera, font de Sant Bernat i creu d'entrada al monestir de Santes Creus, Sant Climent de Coll de Nargó, Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols, retaule del Roser de Mataró, muralla de Cambrils, Castellfolit de Riubregós, la Palma d'Ebre, claustre de Breda...

A més d'aquestes obres, l'entitat «Amics de l'Art Vell» ha intervingut en nombrosíssims casos cridant l'atenció quan algun monument o alguna obra d'art ha estat en perill,

instant qui correspongués perquè es prenguessin les mesures necessàries per tal d'evitar la minva del patrimoni artístic i arqueològic de Catalunya.

El senyor Martorell explicà el paper que tingué a Catalunya l'ordre de Sant Benet, i enumerà els monestirs fundats a la península. Ponderà la vàlua del monestir i claustre de Breda i recordà els dominis i les prerrogatives que tingué; es desprèn d'uns inventaris que va llegir, la riquesa de les joies i els mobiliaris. Adduí documents que assenyalen la fundació l'any 1038 pels Vescomtes de Cabrera, i la consagració que tingué lloc més tard, l'any 1068. Comparà el monestir de Breda amb altres monuments catalans, ieu remarcar la importància extraordinària del campanar, i il·lustrà amb molts clixes, un detalladíssim estudi del claustre de Breda, que el situà al segle XIII i demostrà que tant per les seves apurades proporcions de transició d'estil, com per l'esveltesa i elegància de les seves línies, que és un claustre únic a Catalunya, digne de l'obra que s'hi ha realitzat. Dedicà uns elogis al propietari del claustre, l'il·lustre enginyer senyor Ricard Rabassa i Puig, que ha donat tota mena de facilitats i gràcies al qual s'han retornat al seu lloc pedres escampades, de gran valor arqueològic, i que fan esperar del claustre de Breda un futur Museu de caràcter local. Així mateix, posà en evidència els treballs i entusiasme constant del nostre consoci senyor Manuel de Genovart, veritable ànima d'aquesta encertada restauració.

L'Ajuntament de Breda com a representant del poble que estima el claustre com a una joia seva, no solament ha donat totes les facilitats, sinó que està orgullós de contribuir també al seu embelliment.

Acabà amb un elogi per a «Amics de l'Art Vell».

Aguesta conferència fou radiada.

PASSEJADA TRADICIONAL PELS CARRERS DE BARCELONA.—El dia 15, el senyor Joan Amades continuà el cicle de

conferències referents als carrers antics de Barcelona i donà compte de les tradicions vinculades en molts d'ells i altres particularitats interessants de caràcter folklòric.

VISITES.—El dia 19 tingué lloc una visita al palau on està instal·lada la Caserna General de la 4.ª Divisió, edifici que fou convent de Mercedaris, restaurat amb notable encert, d'una manera especial el claustre, obra del segle XVII, decorat amb un arrambador de rajoles de València que contenen els escuts i els noms dels primitius Priors de l'Ordre de la Mercè, en l'esmentat convent, i els dels Virreis i Capitans generals que ocuparen l'edifici. L'interior d'aquest s'ha transformat en sumptuós estatge d'exquisit gust i riquesa.

El dia 26 fou visitat el Museu Arqueològic Episcopal d'aquesta ciutat, on hi ha guardats valuossíssims exemplars, que reclamen una instal·lació més esbajosa; hom espera que serà un fet l'ajuntament del que conté l'esmentat Museu amb el que es guarda a l'antiga Sala de la Cabrevació de la nostra Seu, amb la qual cosa podria formar-se un Museu la importància del qual no cal ponderar.

CONFERÈNCIA.—El dia 29, el senyor Casades i Gramatxes parlà d'«Una revolució social de 4.500 anys enrera». Es referí a l'estat d'anarquia en què caigué l'Egipte després de la XI dinastia, a causa de la decadència del govern dels faraons i altres causes que conduïren l'esmentada nació a una situació lamentable, de la qual pogué salvar-se a l'adveniment dels Usertazen, Amenemat, Seti i Ramsès.

VISITA AL PALAU DEL GOVERN CIVIL.—El dia 2, es va fer una visita a l'edifici que fou la Duana de la nostra ciutat, actualment Govern civil i oficines. Restaurada en els darrers anys la sumptuosa construcció que féu bastir el comte Roncali, ministre de Carles IV, en 17...., hom pogué fer-se càrrec de la seva importància

arquitectònica i artística, especialment per les pintures que decoren els sostres, frisos i murs de les sales, atribuïbles als artistes divuitcentistes Tramullas, el «Vigatà» o els germans Juncosa.

PROJECCIÓ DEL FILM «ORIENT».—El dia 5, aquesta Secció donà una sessió, en obsequi dels seus socis, en la qual fou projectat el film intitulat «Orient», guanyador del primer premi del tema «Excursions i Viatges» del II Concurs Català de Cinematografia d'Aficionats que enguany se celebra al CENTRE sota l'organització de la seva Secció de Cinema.

La projecció d'aquesta pel·lícula, de gran valor documental, fou acompanyada d'unes escaients explicacions del senyor Pelegrí Casades i Gramatxes referents als monuments i ciutats orientals filmades.

VISITA A L'ESCOLA DE NÀUTICA.—El dia 9 hom féu una visita al nou edifici destinat a Escola de Nàutica, aixecat a la plaça del Palau, en l'indret de l'antiga Porta de Mar. Amablement atesos els nostres consois pel senyor secretari de l'Escola, recorregueren les seves dependències, aules, laboratoris, etc., i quedaren agradablement impressionats de les condicions estètiques i tècniques de la construcció, que pot qualificar-se de monument, i digne per a perpetuar el record del primer codi europeu de lleis marítimes, el nostre gloriós «Consolat de Mar».

EL CLAUSTRE DE SANT CUGAT DEL VALLÈS.—Objecte d'un erudit treball crític sobre la novíssima obra de Jurgis Baltrusaitis, referent al claustre de Sant Cugat del Vallès, fou la conferència que, el dia 19, donà el soci senyor Jaume Colomer i Montjet. Remarcà l'estudi minuciosíssim de l'esmentat cronòleg a tan bell monument català, i féu atinades observacions sobre algunes apreciacions d'aquell autor.

VISITA AL CLAUSTRE DE SANT CUGAT DEL VALLÈS.—Acompanyats de l'arquitecte senyor Jeroni Martorell, el

dia 23, es féu una visita col·lectiva a les obres d'investigació arqueològica que es porten a terme en el claustre del monestir de Sant Cugat del Vallès. Hi concorregueren diversos socis del Centre Excursionista de Gràcia i de Sabadell i un considerable nombre de veïns de l'esmentada vila. El senyor Martorell donà una conferència interessantíssima al mateix lloc dels descobriments. Féu notar la importància arqueològica d'aquests, els quals, per si sols, confirmen el que han dit els cronistes sobre la històrica vila vallesana. El *miliari*, descobert *in situ*, determina l'emplaçament del *Castrum Octavianum* i una important estació romana en l'època imperial; les restes d'un absis, de planta d'arc de ferradura, revelen l'existència d'una església cristiana primitiva, possiblement coetània dels màrtirs Sant Sever i de les Verges Juliana i Semproniana. S'han descobert relíquies (tíbies, claus, etc.), que poden ésser d'aquests cristians; un extens mur, perforat d'un rengle de finestres, assenyala la basílica que fou bastida en l'època visigòtica, i destruïda en la invasió dels alarbs vers el segle VIII. Finalment, tot traslladant-se a l'època en què fou construït l'actual monestir, el conferenciant féu notar l'excel·lent importància del seu meravellós claustre, les característiques del qual i les de la superba església explicà detalladament.

L'ART A LA CIUTAT DE NOVA YORK.—El senyor Francesc Blasi i Vallespinosa donà una conferència, el dia 26, en la qual parlà de l'art en la ciutat de Nova York i la il·lustrà amb una escollida col·lecció de diapositives. Explicà el més característic d'aquell formidable agrupament de «grata-cels» que és la gran ciutat de Nord Amèrica.

Secció de Cinema

II CONCURS CATALÀ DE CINEMA AMATEUR.—Tots els dijous a la nit dels mesos de maig i abril, amb la sala del CENTRE plena a vessar, es des-

cabdellà el II Concurs Català de Cinema Amateur, i continua encara, els resultats del qual publicarem en el número pròxim.

La quantitat de films rebuts ha superat, encara, la del primer concurs, puix s'han presentat 64 films en 81 bobines, amb un metratge total de 9,500 metres.

Pel que es refereix a la qualitat

direm que en conjunt s'han presentat pel·lícules d'un valor extraordinari que ens fan creure, amb tota certesa, que els nostres amateurs, més que una esperança, són una realitat i un valor positiu.

Un cop llest el concurs, pel mes de juny es farà una sessió pública que des d'ara recomanem vivament a tots els socis del CENTRE.

BIBLIOGRAFIA

«LA TERRA D'EN GALLARÍ.—Repasant els llibres cedits per llurs autors, aliniats de fa poc en els prestatges de la nostra Biblioteca, ens adonem d'un exemplar titulat *La Terra d'En Gallarí*, degut a la vibrant ploma del nostre amic i ferm excursionista Josep Iglésias, el qual exemplar no ha estat esmentat en la nostra bibliografia amb les paraules d'agraïment de consuetud, i a través d'una crítica més o menys encertada, però sempre sincera i cordial.

D'aquest oblit demanem perdó a l'amic Iglésias. Del vostre llibre titulat *La Terra d'En Gallarí* sempre és oportú de parlar-ne, perquè mai no perdrà la sabor de l'hora present.

La Terra d'En Gallarí fou publicat a mitjans de l'any passat. És un llibre d'unes 250 pàgines, dens de contingut i ben presentat, amb una literatura a l'abast de totes les intel·ligències, cosa bastant difícil d'aconseguir per molts escriptors. Es fa agradós de fullejar-lo, i és una delícia llegir-lo des de la primera pàgina a la darrera. Hom no se sent decebut; al contrari, deixa ganes de repetir-ne la lectura.

Altrament, per als fills del Camp de Tarragona, la lectura del llibre *La Terra d'En Gallarí* és una revelació, perquè hom hi troba una sensor de cosa nostra que reconforta l'esperit comarcal. S'hi descriu gairebé tot el Camp tarragoní, i a través de les descripcions apareixen llegendes i tradicions, els paisatges

i la gent. És així com l'autor ens dona a conèixer la contrada d'En Gallarí, que no és altra que el Camp de Tarragona.

Per torna, l'Iglésias és un excellent excursionista, atrevit i insaciable; allò que se'n diu un veritable excursionista. Sap treure profit de les excursions i sap vestir els relats amb ropatges escaients i educatius. Només un esperit de les condicions excursionistes de l'Iglésias, està capacitat per a traslladar al paper les imatges copsades a través de les emocions recollides tot trescant per la terra i per la ciutat, i fer-les viure en l'ànima del lector amb la intensitat d'un poeta.

Sota l'ombra protectora de l'Iglésias, l'excursionista camina que caminarà pel Camp tarragoní. L'autor s'entusiasma tant davant la llum com dintre les tenebres d'aquesta terra pròdiga en emocions, i, perfi-diós, hi fa cantar les pedres, l'aigua i els homes, amb uns cants fàcils perquè tothom els entengui. Els fets i les coses se succeeixen aquí sense trasbalsaments, esclaten espontanis amb un ordre i amb una harmonia singulars, que justifica l'habilitat i la perícia de l'autor.

La Terra d'En Gallarí és un llibre que té condicions de guia de les muntanyes tarragonines. A més a més, des de qualsevol indret on porten les seves pàgines, hom té l'avinentesa de contemplar el Francolí, «puix l'autor en definitiva, no es proposa altra cosa que fer-te veure

el Francolí». Ens mostra les muntanyes i els camps i els pobles de les comarques tarragonines amb les ales del patriotisme, hàbilment bategades per un fill d'aquestes comarques, per tal d'abrandar el cor dels seus compatriotes. Ho aconsegueix, perquè sap obrir-los el propi cor de bat a bat en descriure aquesta terra plena de llegendes i tradicions. I aquesta terra és la terra d'En Gallarí, d'un home que segons descriu la cançó popular

*Se'n puja dalt d'un arbre
per veure el Francolí
i afegeix
la branca n'era guexa
se'n va tombar, tombí.*
F. BLASI I VALLESPINOSA

SANT MIQUEL DE CUIXÀ.—Feliu Hernández publica en l'*Archivo Español de Arte y Arqueología*, núm. 23, maig-agost, 1932, p. 157, un estudi sobre l'església de la celebèrrima abadia cuixanenca, una de les més importants, artísticament i històricament considerada, de la Catalunya vella, que malgrat les reformes i depredacions sofertes durant més de nou-cents anys, conserva encara els absis i les naus del segle x, sense que molts dels arqueòlegs que s'han ocupat d'aquest monument hagin fet gran esment de les particularitats que s'hi poden estudiar encara. No és dir que els historia-

dors del monastir de Cuixà (Noell, Brutails, Rogent, Puig i Cadafalch), no hagin descrit curosament la típica construcció, sinó que, segons l'Hernández, no tingueren tal vegada en compte els elements de diversa època que són d'observar en la fàbrica de l'església. En ella nota l'autor elements d'època mossàrab, que encara existeixen, d'altres que se *suposen* de dita època, i addicions corresponents a l'organització de l'església de l'abat Oliva. Tot això constitueix l'edifici que quedà format en 974.

Com a demostració de l'atribució a l'art mossàrab, assenyala l'autor la disposició dels arcs de ferradura que es noten en la volta de l'absis, si bé no deixa de reconèixer la tradició romana en l'estructura de certes parts de l'edifici, en què apareix l'*opus spicatum*. Els típics arcs de ferradura apareixen, a més, en l'arcada de comunicació del creuer amb l'absis, i d'aquell amb les naus de l'evangeli i de l'epístola. Aquests elements obliguen a situar l'edificació a què corresponen, entre les considerades fins ara com a resultats d'influxos arribats del Migdia de l'Andalus a Catalunya... degudes a corrents artístics procedents de Còrdova, del segle x. Aquesta opinió, l'autor la sosté amb sòlids arguments, citant les esglésies catalanes que han sofert dita influència.

NOTICIARI

REFORMES A L'HOSPITAL DE VIELLA. El servei d'aquest refugi ha millorat considerablement. Des de l'estiu de l'any passat se n'ha fet càrrec En Jaume Carrera, de Vilaller, i s'ha renovat per complet la fama de mal lloc d'estada que s'havia guanyat amb els anteriors arrendadors. A més del bon tracte en qüestió del menjar i servei,

s'està renovant l'interior, dintre dels senzills mitjans de la seva antiga edificació, per tal d'augmentar quelcom la comoditat amb el nou ambient de netedat que ha sabut crear.

Ens plau molt de fer-ho constar i recomanar-lo a tothom, puix el lloc és excel·lent i les tarifes molt moderades.